

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

HUDEBNÍ DOVEDNOSTI PEDAGOGA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Vypracovala: Radka Kubátová

Vedoucí: Mgr. Karel Daňhel

České Budějovice 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Radka Kubátová

.....

.....

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala za trpělivost, ochotu a překonání všech těžkostí spojených s psaním bakalářské práce, Mgr. Karlu Daňhelovi, za jeho odborné vedení v hudební oblasti a vstřícnému jednání. Děkuji i své rodině, že mě maximálně podpořila v dokončení studia.

Abstrakt

Kvalitní hudební vzdělání, motivace a podpora vedoucích pracovníků může ovlivnit kvalitu hudebních činností. Jejich časově náročné a nelehké získání učitele mnohdy odradí, nicméně hudební činnosti ovlivňují celkový rozvoj dítěte předškolního věku, a jejich četnost a kvalita zaleží právě na pedagogovi mateřské školy. Při edukaci hudby v jakékoli formě naráží učitel na problémy spojené s realizací právě hudebních činností. Cílem bakalářské práce je upozornit na důležitost hudebních dovedností, schopností a znalostí pedagogů mateřských škol a zmapovat rizika ovlivňující hudební činnost ve vzdělávací nabídce v souvislosti s hudebními dovednostmi pedagoga. Výzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření mezi pedagogy mateřských škol. Ve vyhodnocení výzkumného šetření bylo zjištěno, že negativní aspekty v hudební činnosti ovlivňují převážně začínající učitele. Získáváním zkušeností se tato rizika zmírňují nebo až ztrácí.

Klíčová slova: Hudební dovednosti; pedagog MŠ; předškolní vzdělávání; problematika hudební výchovy; hudebnost

Abstract

Quality music education, motivation and support from managers can affect the quality of music activities. Teachers are often discouraged due to the time-consuming and difficulties in acquiring good quality music education however, musical activities affect the overall development of a preschool child and their frequency and quality depend on the preschool teacher. When educating music in any form, the teacher encounters problems associated with the implementation of musical activities. The aim of the bachelor's thesis is to draw attention to the importance of musical skills, abilities and knowledge of preschool teachers and to map the risks affecting musical activity in the educational offer in connection with the musical skills of the teacher. The research was conducted using a questionnaire survey among preschool teachers. In the evaluation of the research survey, it was found that the negative aspects of musical activity mainly affect newly qualified teachers. By gaining experience, these risks are mitigated or even lost.

Keywords: Musical skills; preschool teacher; preschool education; issues of music education; musicality

Obsah

Úvod.....	8
1 OSOBNOST PEDAGOGA PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	9
1.1 Profesní kompetence.....	9
1.1.1 Kompetence předmětové	9
1.1.2 Kompetence didaktické a psychodidaktické.....	10
1.1.3 Kompetence pedagogické.....	10
1.1.4 Kompetence diagnostické a intervenční.....	10
1.1.5 Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní.....	10
1.1.6 Kompetence manažerské a normativní	11
1.1.7 Kompetence profesně a osobnostně kultivující	11
2 SOUČASNÉ POJETÍ HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	12
2.2 Formy působení prostřednictvím hudebních činností	12
2.2.1 Pěvecké činnosti	12
2.2.2 Hudebně-pohybové činnosti.....	13
2.2.3 Poslechové činnosti	13
2.2.4 Instrumentální činnosti.....	13
2.3 Zařazení do RVP PV.....	13
2.3.1 Biologická oblast (dítě a jeho tělo)	13
2.3.2 Psychologická oblast (dítě a jeho psychika).....	14
2.3.3 Interpersonální oblast (dítě a ten druhý)	16
2.3.4 Sociálně-kulturní oblast (dítě a společnost)	17
2.3.5 Environmentální oblast (dítě a svět).....	18
3 VZDĚLÁNÍ PEDAGOGŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ.....	19
3.1 Obsah vzdělávání v hudební oblasti	19

3.1.1	ISCED 3 – Střední odborné školy (SOŠ)	19
3.1.2	ISCED 5B – Vyšší odborné školy (VOŠ)	20
3.1.3	ISCED 5B – Vysokoškolské vzdělání (VŠ)	20
3.2	Předpoklad dosažení hudebních dovedností předškolního pedagoga	22
3.2.1	Hudebnost.....	22
3.2.2	Složky umožňující rozvoj hudebnosti.....	22
4	PROBLEMATIKA HUDEBNÍ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	25
4.1	Vzdělání pedagogů	25
4.2	Motivace pedagogů k zařazování HČ do vzdělávací nabídky	26
4.3	Vybavenost mateřských zařízení hudebními pomůckami.....	27
5	CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	28
5.1	Cíl výzkumu	28
5.2	Hypotézy	28
6	METODIKA	29
7	VÝSLEDKY	30
8	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	44
9	ZÁVĚR.....	47
10	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
11	SEZNAM GRAFŮ	51
12	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	51
13	SEZNAM TABULEK.....	52
14	SEZNAM ZKRATEK.....	52
15	SEZNAM PŘÍLOH	53

Úvod

S rozvíjejícími se technologickými možnostmi převládá u dětí pasivní poslech hudby nad její aktivní interpretací dospělým. Dítě se setkává s hudební clonou, na kterou upozorňuje autor knihy *Hudební psychologie pro učitele* Sedlák (2013). Masová média hudbu interpretují v nepřiměřeném množství a mnohdy ji využívají ke komerčním účelům. Všudypřítomné ozvučení veřejných míst i domácností může vést k narušení vnímání hudby z hlediska estetického a ochudit tak jedince o prožitek hudby. Fakt, že hudební clona nahrazuje zpěv rodičů, zmiňuje také Kutálková (2005) v publikaci *Logopedická prevence*. Už Sedlák (1974) uvádí, že zvláště matčin zpěv rozvíjí emocionální habitus dítěte, jeho hudební sluch, připravuje půdu pro osvojení řeči a motivuje dítě k pobroukávání a vlastním pěveckým pokusům. V současné době však není výjimkou, že se děti s reálným zpěvem setkávají až v mateřské škole od pedagoga.

Hudební činnost (dále HČ) je nedílnou součástí pracovní náplně pedagoga v mateřské škole. Do této oblasti můžeme zahrnout nejen činnosti pěvecké, ale i instrumentální, hudebně-pohybové a poslechové. Tyto formy hudebního projevu jsou pro práci s dětmi předškolního věku zásadní. Pedagog může díky písním a říkadlům děti zklidnit nebo motivovat. Především zpěv dětem pomáhá s procvičením mluvidel, hlasu, dechu, sluchové paměti a rozvojem slovní zásoby. Neomezujeme se jen na pěvecké činnosti, ale propojujeme hudební formy se všemi oblastmi RVP PV (Rámcový vzdělávací program) Lišková (2006).

Pedagogové mateřských škol se při edukaci HČ setkávají s negativními vlivy, které výuku těchto činností ztěžují. Opomeneme-li klasické negativní vlivy jako je nespolupráce dětí, zdravotní stav dětí nebo učitele, či nečekaně vzniklá situace odklánějící pozornost skupiny, závisí úspěch HČ na hudebních dovednostech a připravenosti pedagoga.

1 OSOBNOST PEDAGOGA PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Osobnost předškolního pedagoga řeší převážně rodiče. Každý učitel má individuální sebepojetí, vlastnosti a hodnoty. Nároky společnosti vzrostly o další dovednosti, které učitel v mateřské škole musí ovládat, jako je respektující komunikace, neustále přibývajících byrokracie a v rámci inkluze i práce s jedinci, kteří potřebují speciální vzdělávání. Na pojem osobnost můžeme nahlédnout z mnoha směrů. Z hlediska psychologického je osobnost každý člověk se všemi svými psychickými, biologickými a sociálními znaky (Kohoutek, 2000). Pojem pedagog pro předškolní vzdělávání je blíže specifikován v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Je zařazen do širší komunity tzv. pedagogických pracovníků. Pedagogickým pracovníkem je podle § 2, odst. 1 ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (Syslová, 2017).

Jak upozorňuje Průcha (2013), pedagogická práce učitelů vyšších stupňů škol je značně zakotvená v odbornosti předmětů, které jako vybrané studovali a nyní je vyučují. Učitelé se pro preprimární vzdělávání, hlavní část svého profesního výkonu, zaměřují na všestranný rozvoj dětí. Z tohoto upozornění můžeme usuzovat, že vzdělání předškolních pedagogů není zdaleka jen o hudebních dovednostech a schopnostech. Soubor osobnostních a odborných předpokladů pro výkon učitelské profese je nazýváme profesními kompetencemi (Průcha, 2002).

1.1 Profesní kompetence

1.1.1 Kompetence předmětové

V dalších stupních vzdělávání je tato kompetence zřejmá. Učitel má osvojené znalosti, dovednosti a postoje z oboru, který vyučuje. V předškolním vzdělávání zahrnuje předmětová kompetence učitele všestranné znalosti a dovednosti ve výchovných oblastech, mateřském jazyce, matematice, přírodních vědách, kulturně–historickém přehledu a environmentální oblasti.

Hudební znalosti a dovednosti v této kompetenci nalezneme právě ve výchovných oblastech spolu s výtvarnými, dramatickými a pohybovými. Konkrétně

v hudební oblasti předmětové kompetence zařazujeme znalost notového zápisu a hudební nauky, kulturně-historický kontext hudby, přehled hudebních nástrojů. Také praktické hudební dovednosti jako hra na hudební nástroj, kultivovaný pěvecký projev, rytmické cítění, tonální cítění, nebo schopnost hudební tvořivosti a improvizace.

1.1.2 Kompetence didaktické a psychodidaktické

Pedagog vhodně zařazuje vzdělávací metody a organizační formy do výuky. Zajišťuje vhodné pomůcky a promyšleně připravuje obsahovou stránku činnosti i své praktické dovednosti zajišťující jejich kvalitní provedení.

V hudební oblasti zahrnuje vhodné použití metod, nástrojů, pomůcek, her, písní a říkadel při HČ. Promyšleně volí HČ vzhledem k obsahu, tématu a cíli výuky.

1.1.3 Kompetence pedagogické

Pedagog dbá na individuální rozvoj dětí. Rozumí procesům, prostředkům a podmínkám výchovy. Dokáže prakticky tyto znalosti aplikovat a působit profesionálně. Má osvojené vědomosti o vývoji a specifických znacích dětí předškolního věku.

Při HČ vhodně volí obtížnost písní např. v rozsahu tónů, délce, rytmu nebo obtížnosti textu. Dokáže přizpůsobit metody, nástroje, hry a cvičení věku dětí.

1.1.4 Kompetence diagnostické a intervenční

Diagnostické a intervenční kompetence pomáhají učiteli rozpoznávat, diagnostikovat a hodnotit jedince s možnými individuálními vývojovými zvláštnostmi, specifickými poruchami anebo naopak objevit nadání dětí. Naplňuje jejich potřeby a respektuje aktuální stav jedince či skupiny.

Zaměříme-li se na hudební vzdělávací nabídku, tak v této kompetenci učitel dokáže rozpoznat nadané dítě, ale i jedince s individuálními vzdělávacími potřebami. V praxi nabízí HČ individuálně a dokáže přizpůsobit nabídku ve vhodné obtížnosti.

1.1.5 Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní

Tuto kompetenci spojujeme s pozitivním klimatem třídy, socializací dětí a efektivní komunikací s dětmi, s rodiči a kolegy.

I v hudební nabídce učitel dbá na pozitivní vztah dětí k hudbě, navození příjemné atmosféry a zvolení správné komunikace. Zařazuje skupinovou práci v hudbě. Podporuje kooperaci a respektování druhých při muzicírování.

1.1.6 Kompetence manažerské a normativní

Učitel dokáže zorganizovat skupinu či jednotlivce s ohledem na jejich potřeby a vzdělávací obsah. Má základní legislativní znalosti v předškolním vzdělávání. Naplňuje rámcový vzdělávací program a je schopen vytvořit ŠVP (školní vzdělávací program), TVP (třídní vzdělávací program).

Pedagog promyšleně zařazuje HČ tak, aby naplňoval cíle a propojoval je s ostatními oblastmi rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

1.1.7 Kompetence profesně a osobnostně kultivující

Pro učitele mateřské školy to znamená, že má zájem si rozšiřovat všeobecný i profesní rozhled, provádí sebereflexi a evaluaci. Vystupuje jako profesionál na veřejnosti a dbá na své chování, přemýšlí o něm a snaží se sebezdokonalovat. Zároveň dbá i na psychohygienu a relaxaci, aby předešel syndromu vyhoření nebo jiným výkyvům ve svém chování.

V oblasti hudby si pedagog udržuje a zvyšuje své dovednosti a vzdělání. Dokáže se zhodnotit jako hudebník a pracovat na svých nedostatcích (Svobodová a Vítěčková, 2017).

2 SOUČASNÉ POJETÍ HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je dokument, který musí pedagog mateřské školy bezpečně znát. Průcha (2013) v Předškolní pedagogice RVP PV označuje jako závazný dokument, který vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Učiteli mateřské školy slouží RVP PV jako výchozí dokument pro přípravu vlastní vzdělávací nabídky, formulaci ŠVP a TVP. Dětem dále předkládá vzdělávací nabídku, která obsahuje všechny vzdělávací oblasti z RVP PV, a zajišťuje tak všestranný rozvoj dítěte.

V RVP PV (RVP PV, 2018) nalezneme čtyři cílové kategorie, to jsou:

- Rámcové cíle: v úrovni obecné (rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání; osvojení si základních hodnot společnosti; získání samostatnosti a schopnosti se projevat).
- Klíčové kompetence: představují praktickou využitelnost výstupů (kompetence k učení; k řešení problémů; komunikativní; sociální a personální; činnosti a občanské).
- Dílčí cíle: ty nalezneme v oblastech vzdělávání, které již pedagoga nabádají, co by měl u dítěte podporovat (biologická; psychologická; interpersonální; sociálně-kulturní; environmentální).
- Dílčí výstupy: konkrétní činnosti, které by na konci předškolního vzdělávání mělo dítě v individuálních možnostech dosahovat. Znovu je nalezneme ve vzdělávacích oblastech.

2.2 Formy působení prostřednictvím hudebních činností

V metodice pro učitele MŠ (mateřská škola) poukazuje Jenčková (2012) na čtyři základní formy hudebních činností, které v mateřské škole převažují.

2.2.1 Pěvecké činnosti

Nejpřirozenější forma HČ, která v předškolním vzdělávání značně převládá. Zpěv v souvislosti s fyziologickým vývojem dítěte podporuje správné dýchání, procvičení

artikulačních svalů a hlasového ústrojí. V souvislosti s psychologickým vývojem dítěte jsou vokální aktivity vhodné pro kognitivní, emoční a sociální rozvoj.

2.2.2 Hudebně-pohybové činnosti

Velmi aktivně děti zapojuje do zpěvu, recitace říkadel či poslechu nebo hry na nástroj. Tuto činnost lze tak propojit s ostatními formami HČ. Pohyb aktivně seznamuje děti se svým tělem, vědomě napodobují pohyb, zacházejí s náčiním a podporují orientaci v prostoru.

2.2.3 Poslechové činnosti

Často se považuje za pasivní HČ. Pro větší zaujetí dětí je potřeba poslech aktivizovat. Poslech lze propojit s dalšími činnostmi nebo hrou, a zajistit tak jeho aktivní prožitek.

2.2.4 Instrumentální činnosti

Vychází z přirozené touhy dětí vyvozovat zvuky pomocí jakýkoliv pomůcek či nástrojů. Tuto činnost lze také propojit s poslechem, pohybem a zpěvem.

2.3 Zařazení do RVP PV

Současný vzdělávací systém s integrovanými bloky nám umožňuje větší časovou dotaci pro HČ a zařazování hudebních chviliek do průběhu dne v mateřské škole. HČ lze zařadit do všech vzdělávacích oblastí RVP PV, jelikož hudební výchova neovlivňuje pouze hudební dovednosti dítěte, umožňuje rozvoj i v dalších oblastech. Všechny formy HČ lze kreativně zařadit do pěti vzdělávacích oblastí RVP PV (Lišková, 2006; RVP PV, 2018).

2.3.1 Biologická oblast (dítě a jeho tělo)

Pěvecké činnosti:

- Ovládnání dechu při zpěvu
- Správná tvorba hlasu
- Procvičení artikulačních svalů
- Správné držení těla
- Vyplavování endorfinu

Hudebně-pohybové činnosti:

- Uvědomování si vlastního těla

- Rozvoj hrubé i jemné motoriky
- Vědomé napodobování pohybu
- Koordinace těla
- Uvolnění svalstva
- Rytmické cítění vyjádřeno pohybem

Instrumentální činnosti:

- Rozvoj jemné motoriky
- Rytmické cítění
- Koordinace pohybů

Poslechové činnosti:

- Uvolnění těla
- Sluchové rozlišování zvuků

2.3.2 Psychologická oblast (dítě a jeho psychika)

a) Jazyk a řeč

Pěvecké činnosti:

- Vnímání řeči
- Procvičování výslovnosti
- Rozšíření slovní zásoby
- Rytmizace slov
- Vytváření mluvního projevu
- Rýmování

Hudebně-pohybové činnosti:

- Neverbální komunikace
- Rytmizace slov

Instrumentální činnosti:

- Komunikace pomocí nástrojů
- Pojmenování nástrojů

Poslechové činnosti:

- Hudební signály označující určitou komunikaci (přechod pro chodce, pípnutí ve výtahu, MHD...)

b) Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost, fantazie

Pěvecké činnosti:

- Soustředěnost
- Procvičování sluchové paměti
- Pochopení obsahu písně
- Sluchové vnímání
- Rozvoj představivosti
- Rozvoj tvořivosti

Hudebně-pohybové činnosti:

- Rozvoj zrakové paměti
- Soustředěnost
- Prostorové vnímání
- Logická posloupnost
- Seznámení se s druhy tance
- Tvoření tance
- Smyslové vnímání
- Hra na tělo

Instrumentální činnosti:

- Poznávání zvuků materiálů, nástrojů, předmětů
- Koncentrace
- Rozvoj paměti
- Smyslové vnímání

Poslechové činnosti:

- Rozvoj pozornosti
- Sluchové vnímání
- Zapojení představivosti a fantazie

c) Sebepojetí, city, vůle

Pěvecké činnosti:

- Cítění nálady písní
- Rozvoj empatie
- Prožívání zpěvu
- Sebeovládání
- Estetické cítění
- Vytrvalost

Hudebně-pohybové:

- Propojení pohybu s požíváním hudby
- Cítění nálady
- Estetické cítění
- Projev emocí pohybem

Instrumentální činnosti:

- Projev emocí pomocí nástrojů
- Vnímání vhodnosti nástrojů
- Vytrvalost

Poslechové činnosti:

- Prožívání hudby
- Hudebně vyjadřovací prostředky
- Vnímání žánru, nálady
- Kultivace estetického cítění

2.3.3 Interpersonální oblast (dítě a ten druhý)

Pěvecké činnosti:

- Respektovat jeden druhého
- Sounáležitost kolektivu
- Ovlivnění nálady jednotlivce
- Utváření pozitivních vztahů mezi dětmi

Hudebně-pohybové činnosti:

- Kooperace mezi dětmi

Instrumentální činnosti:

- Vzájemná ohleduplnost
- Respektování přání druhých, např. výměna nástroje
- Zlepšení komunikace
- Prosazování se, a naopak podvolení se druhým

Poslechové činnosti:

- Vyslechnout a respektovat názor druhých
- Vzájemná spolupráce při aktivizaci poslechu
- Podporovat vzájemnou úctu mezi dětmi

2.3.4 Sociálně-kulturní oblast (dítě a společnost)

Pěvecké činnosti:

- Poznávání lidových písní
- Osvojování si tradic skrze písně a říkadla
- Seznamování se i s jinou hudební kulturou

Hudebně-pohybové činnosti:

- Seznámení se s jinou kulturou
- Zařazení různých druhů tanců
- Osvojování si společenského chování spojeného s tancem

Instrumentální činnosti:

- Vlastní tvorba tradičních i netradičních nástrojů
- Seznámení se s typickými nástroji pro hudební žánr či kulturu
- Poznávání rozmanitých hudebních nástrojů

Poslechová činnost:

- Návštěva koncertu
- Společenské chování na hudební akci
- Rozvoj estetického vkusu

2.3.5 Environmentální oblast (dítě a svět)

Pěvecká činnost:

- Napodobování zvuků přírody
- Tematické písně

Hudebně-pohybové činnosti:

- Rozlišování prostoru pro pohyb
- Inspirování se pohyby ze světa kolem nás

Instrumentální činnosti:

- Hra na předměty kolem nás

Poslechové činnosti:

- Poslech hudby s přírodní tematikou
- Rozlišování zvuků přírody podle prostředí, ročního období, počasí

3 VZDĚLÁNÍ PEDAGOGŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ

Stát se pedagogem v mateřské škole vyžaduje určitý stupeň pedagogického vzdělání. Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání – ISCED 1997 (International Standard Classification of Education) přiřazuje jednotlivé druhy škol k určité úrovni a umožňuje srovnávat druhy škol v ČR s těmi zahraničními. Jako nejnižší možné vzdělání pro dosažení pedagogické kvalifikace jsou střední odborné školy ISCED 3. Ty ISCED zařazuje do vyššího sekundárního stupně vzdělávání. Další možné vzdělání jsou vyšší odborné školy ISCED 5 a vysoké školy, které také patří do terciálního stupně ISCED 5 (Průcha, 2015).

3.1 Obsah vzdělávání v hudební oblasti

3.1.1 ISCED 3 – Střední odborné školy (SOŠ)

Pro získání kvalifikace pedagoga mateřské školy na SOŠ je nutno absolvovat specializaci v oboru 75: Předškolní a mimoškolní pedagogika a učitelství pro mateřské školy. Lze studovat v prezenční formě nebo i v kombinované formě studia. Studium je zakončeno maturitní zkouškou (Průcha, 2015).

Obsah vzdělávání pro obor předškolní a mimoškolní pedagogika určuje rámcový vzdělávací program pro obor předškolní a mimoškolní pedagogika (RVP SOŠ, 2009, s. 54), kde se také uvádí předpoklady vzdělání dosažené v hudební výchově. Požadavky jsou:

- Orientuje se v současné hudební kultuře a její historii
- Analyzuje hudební díla z hlediska jejich historického zařazení, žánru a formy či z hlediska osobnosti dítěte
- Má vytvořeny hudební, pěvecké a hudebně pohybové znalosti, dovednosti a návyky
- Osvojil si základy dirigování a hudebního řízení dětského kolektivu
- Ovládá hru na nejméně jeden hudební nástroj (např. klavír, housle, kytara, zobcová flétna), je schopen interpretovat hudební skladby různých stylů a žánrů na úrovni přiměřené svým schopnostem a stupni hudební přípravy, transponovat písně a doprovázet zpěv nebo pohyb přiměřeně dětem
- Využívá Orffovy a jiné dětské hudební nástroje

- Uplatňuje různé formy a metody hudební a hudebně pohybové výchovy adekvátně věku nebo zájmové orientaci dětí
- Dovede vzájemně propojovat vokální, instrumentální a pohybové činnosti
- Má vytvořeno portfolio říkadel, písní, hudebních skladeb různého žánru, pohybových a tanečních her pro různé skupiny dětí

Z tohoto úryvku z RVP SOŠ, 2009 můžeme vyvozovat, že je zastoupena hudební teorie, historie, metodika a hra na hudební nástroj spojená s doprovodem dětí předškolního věku.

3.1.2 ISCED 5B – Vyšší odborné školy (VOŠ)

Lze stejně jako středoškolské vzdělání studovat v prezenční nebo v kombinované formě. Většina vyšších odborných škol nabízí obor 75 – Pedagogika, učitelství. Avšak jen malý počet škol nabízí obor se zaměřením na předškolní pedagogiku. Studenti ukončují studium závěrečnou zkouškou tzv. absolutoriem a jeho úspěšným složením získávají titul DiS. (Průcha,2015).

Obsah vzdělávání je specifikován v akreditovaných studijních programech, které si tvoří vyšší odborné školy. Obsah vzdělávání v hudební oblasti není veřejně přístupný. Ze stručných informací škol pro veřejnost na www.infoabsolvent.cz lze soudit, že obsah vzdělávání v hudební oblasti se orientuje na metodiku hudební výchovy, zpěv a hru na hudební nástroj.

3.1.3 ISCED 5B – Vysokoškolské vzdělání (VŠ)

Studenti mohou vysokou školu absolvovat buď v prezenční nebo v kombinované formě studia. Učitelství pro mateřské školy lze zařadit do kmenových oborů jako je 7501 – Pedagogika, 7531 – Předškolní a mimoškolní pedagogika a 7507 – Specializace v pedagogice. Studium je zakončené státní závěrečnou zkouškou z odborných předmětů a závěrečnou bakalářskou, v případě magisterského titulu diplomovou prací. Po úspěšném ukončení bakalářského studia získává student titul Bc. Při magisterském studiu získává titul Mgr. (Spilková, 2004).

Rámec vzdělávání si určuje každá vysoká škola ve studijním programu oboru, jak uvádí zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Je tedy zřejmé, že i obsah hudebního vzdělání oboru učitelství pro mateřské školy se liší v závislosti na univerzitě (viz Tab. 1).

Univerzita	Hudební nauka	Hra na hudební nástroj	Zpěv	Didaktika hudební výchovy	Historie hudby	Hlasová výchova	Znalost hudebních nástrojů a pomůcek
JČU	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓
MU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
TUL	X	✓	✓	✓	X	X	✓
UHK	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓
UJEP	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓
UK	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓
UPOL	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓
ZČU	✓	✓	✓	✓	X	X	✓

Tab. 1 Zastoupení hudebních znalostí a dovedností v sylabech jednotlivých univerzit. Zaškrtnutím znakem je označena přítomnost hudebních témat a cvičení v sylabu předmětů hudební výchovy univerzity. Křížkem je označena naopak absence hudebních témat a cvičení v sylabu předmětů hudební výchovy univerzit. Celé názvy univerzit nalezneme v seznamu zkratk.

Všechny univerzity vyučují buď povinně nebo volitelně hru na hudební nástroj. V povinných předmětech se všechny univerzity zaměřují na didaktiku hudební výchovy, zpěv a znalost hudebních nástrojů a hudebních pomůcek pro práci v mateřské škole. Základy hudební nauky se již liší rozsahem na každé univerzitě, nicméně jen na Technické Univerzitě v Liberci ji v sylabu hudebních předmětů nenalezneme. Stejně tak základy hlasové výchovy a historii hudby nezařazuje každá univerzita do svého vzdělávání.

3.2 Předpoklad dosažení hudebních dovedností předškolního pedagoga

3.2.1 Hudebnost

Pojem hudebnost se často spojuje s hudebním nadáním, schopnostmi, zájmem o hudbu apod. Hudební nadání ovlivňuje množství vloh, které se následně rozvíjí ve schopnosti. Zájem o hudbu můžeme chápat jako motivaci ji vyhledávat ať v poslechu, hře na hudební nástroj, zpěvu a v dalších podobách (Poledňák, 1984).

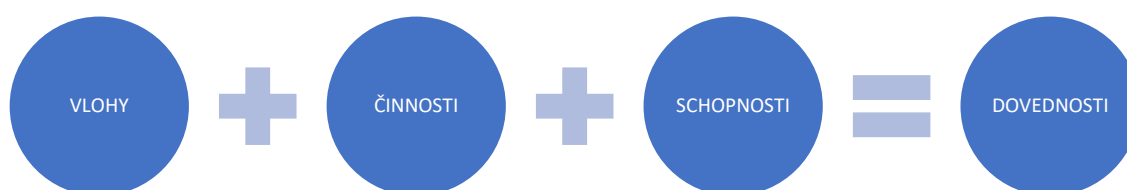
3.2.2 Složky umožňující rozvoj hudebnosti

Vlohy jsou dědičnou a vrozenou součástí každého člověka, na jejich základě se vytvářejí schopnosti. V knize Úvod do psychologie (Helus, 2018) autor označuje vlohy jako potenciality, možnosti, které se mohou, ale také nemusí rozvinout ve skutečně vykazované schopnosti. Záleží na působení prostředí a na jeho podnětnosti.

Velmi podobnou definici nalezneme i v publikaci Hudební psychologie pro učitele (Sedlák, 2013). Autor uvádí, že se vlohy v málo podněcujícím prostředí nemusí rozvinout a mohou zakrnět. Je důležité vytvořit kontinuitu mezi vlohami a schopnostmi tak, že se bude jedinec v činnosti angažovat.

Schopnosti podmiňují více či méně úspěšné zvládnání činnosti. Schopnosti se vytvářejí na základě vloh (předpokladů, sklonů). Spojitost mezi vlohami a schopnostmi je komplikovaná. Schopnosti se opírají o různé vlohy, přičemž jedna schopnost se může rozvinout pomocí různých vloh, a naopak stejná vloha může přispět k rozvoji více schopností (Kohoutek, 2000). Rozpětí hudebních schopností neovlivňují jen vlohy daného jedince. Vliv má například věk člověka, sociální a kulturní prostředí a mnoho dalších podmínek (Holas, 2013).

Po nalezení vloh a následně schopností můžeme hovořit o hudebních dovednostech. Hudební dovednosti nejsou vrozené a k jejich získání je potřeba mnoho faktorů, jako jsou vlohy, schopnosti a návyk k činnosti. Jak Sedlák (2013) popisuje: Dovednost se tak stává navenek projevenou hudební schopností v HČ. Tento vztah mezi složkami umožňující rozvoj hudebnosti je složitý a lépe se chápe ve zjednodušeném grafickém náčrtu (Obrázek 1).

Obrázek 1 Zjednodušené znázornění získávání dovedností. Zdroj: vlastní zpracování.

Z tohoto vzájemného vztahu vloh, schopností, činností můžeme usuzovat, že je důležité zařazovat rozmanitou nabídku nejen HČ do edukace dětí předškolního věku. Zařazováním všestranných činností do vzdělávací nabídky tak zjistíme, jaké má dítě vlohy a můžeme je dále rozvíjet. Pokud se zaměříme na hudební oblast, dbáme na rozvoj všech hudebních forem. Jelikož některé dítě může zaujmout více zpěv, jiné naopak prožívá hudbu více při poslechu.

Důležitou roli při rozvíjení dovedností sehrává motivace. Slovo motivace odvozujeme z latinského *movere*, tj. pohyb. Motivaci vzbuzují faktory, které jedince aktivizují k určitému chování a jednání, které vede k uspokojení potřeby nebo k dosažení daného cíle (Helus, 2018). Z pedagogického hlediska hovoříme o primární a sekundární motivaci.

Primární motivace spojená s hudbou má své základní rysy, jak popisuje Sedlák (2013). Jedná se o sebevyjádření, spontaneitu, hravost a emocionalitu. Sebevyjádření můžeme spojit s nejvyšší základní lidskou potřebou, a to seberealizací. Vyvolává vzrušení, pozitivní napětí a celkově kladné pocity při dosažení cíle svého sebevyjádření. Spontaneitu jako jeden z rysů motivace spojujeme s dětským vývojem hudebnosti. HČ

je svobodný přirozený jev ve vývoji jedince, který vyvolává aktivitu bez zjevného důvodu. Hravost znovu více zaznamenáváme u dětí, přestože hravost v muzicírování může motivovat i dospělého. Emocionalitu chápeme jako prožívání hudby. Hudební emoce pociťujeme nejen při hudební aktivitě, ale i při prožívání tónů jejich výšky spojené s rytmem a ostatními hudebními výrazovými rysy, jako je dynamika nebo harmonie.

Za sekundární motivaci v hudební oblasti Sedlák (2013) považuje například spolupráci ve skupině, společný hudební cíl, povahu hudební aktivity, metodu práce a očekávání kladných výsledků z hudební aktivity. I tak může pedagog jedince hudebně aktivizovat.

4 PROBLEMATIKA HUDEBNÍ VÝCHOVY V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Provedení jakékoli vzdělávací nabídky a činnosti v mateřské škole má vždy riziko nezdaru připraveného cíle. Ovlivnit úspěch činnosti může cílová skupina dětí, nečekaně vzniklá situace nebo i zdravotní stav učitele. Jsou i aspekty, které ovlivňují učitele samotného, a tak i jeho úspěšné zvládnutí HČ v mateřské škole. V současné společnosti vznikají další požadavky na kvalitu profesních kompetencí. Je však důležité nezapomínat na všechny profesní kompetence pedagoga a zajistit celostní vzdělávání budoucích pedagogů.

Konkrétní publikace o problematice hudební výchovy v předškolním vzdělávání nebyly nalezeny, nicméně v úvodu své knihy HČ pro předškolní vzdělávání se Lišková (2006) zmiňuje o nedostacích vzhledem ke vzdělání pedagogů a jejich hudebním schopnostem a dovednostem, motivaci a vybavení mateřských škol.

4.1 Vzdělání pedagogů

Vzdělání pedagogů v hudebních dovednostech je velmi individuální. Záleží na mnoha faktorech, které ovlivňují získání hudebních dovedností, přestože vymezuje předpoklad hudebních dovedností RVP 75-31-M/01 (2009). V tomto dokumentu se uvádí, že je škola povinna žáka vybavit určitou úrovní osvojení si dovedností, postojů a návyků. Nicméně nemůže zaručit, že žák je bude uplatňovat v praxi.

Je tedy nutný návrat ke schopnostem pedagoga, a to již pedagoga v mateřské škole, učitele základní školy, středoškolského a popřípadě i vysokoškolského pedagoga. Jestli dokázali motivovat studenta k hudebním činnostem a předali hudební dovednosti a znalosti studentovi. Jak uvádí Sedlák (2013) učitel nesmí zapomínat, že hudební předpoklady dětí nejsou neměnné a lze je vhodnou motivací a účinnou výchovou ovlivnit. Z toho vyplývá, že pokud chceme mít učitele v mateřských školách, kteří používají své hudební dovednosti, musíme všechny jedince pozitivně motivovat již v předškolním věku ideálně až do dospělosti. V tomto ohledu lze také podotknout, že co se nepovedlo předškolnímu pedagogovi, může se povést jinému učiteli v dalším stupni vzdělávání.

Ke vzdělání pedagogů se vyjadřuje i Lišková (2006). Dítě v MŠ by mělo mít možnost být obeznámeno s různými činnostmi odpovídající jeho věku. Učitel MŠ by se neměl zaměřovat na jednu oblast, ale měl by dosáhnout elementárních znalostí, schopností

a dovedností ve všech oblastech. Pak je velká šance, že dítě zaujme a pokud bude mít k hudbě vlohy, může ho podpořit v dalším osobnostním růstu.

4.2 Motivace pedagogů k zařazování HČ do vzdělávací nabídky

Motivaci k zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky může pedagog ztratit nebo ani nenabýt z mnoha důvodů. Pedagog se může zaleknout neúspěšně provedené HČ s dětmi. Strach z opětovného neúspěchu může HČ ve vzdělávací nabídce ochromit na minimum. Pokud se pedagog zaměří na evaluaci činnosti a podruhé zvolí jinou metodu, motivaci nebo HČ obmění, úspěch se jistě dostaví. Ztrátu motivace k zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky lze vyvrátit. Ovšem za předpokladu, že pedagog dokáže své činnosti sebehodnotit a snaží se ze svých chyb poučit a odstranit je. Učitelům pomáhá bezpochyby znalost metod, dosažení hudebních dovedností, sebevzdělávání a používání metodických materiálů, které mohou právě motivovat k muzicírování s dětmi a podpořit jistotu pedagoga při provádění hudebních činností.

Jedním z nich je zajisté stud z veřejného vystupování, například při besídkách nebo před kolegy či samotnými dětmi. Pedagogové občas neradi zpívají nebo doprovází děti na hudební nástroj. Naopak u poslechové a hudebně-pohybové činnosti tento problém nevzniká. Holas (2013) k této problematice uvádí, že příčiny trémy bývají v nedůvěře ve vlastní síly interpreta a pocit odpovědnosti za dobrý výkon před posluchačem. Řešením může být dobrá příprava a nácvič písničky. Pokud pedagog písničky bezpečně zná a ovládá i doprovod, není důvod, proč mít strach z veřejného hudebního projevu tak velký. Může pomoci i zpívání nebo hra na hudební nástroj před blízkými dospělými lidmi, jako je rodina či přátelé. Většinou se se studem z vystupování potýkají začínající učitelky, které teprve získávají praktické zkušenosti v této činnosti. Váňová v článku hudebního časopisu (2000) vyzývá pedagogy základních škol, aby se neobávali hudební výchovy a využili dalšího vzdělávání k získání jistoty v hudební oblasti. Myšlenku můžeme převést i pro učitele mateřských škol.

Nemalou roli sehrává také vztah pedagoga k HČ. Pokud nácvič hudebních dovedností doprovázela nechuť, donucování či neúspěch, je možné, že HČ nebude pedagog zařazovat do vzdělávací nabídky nebo ji zařadí, ale jen v jednostranné formě např. hudebně-pohybové.

Obava z rámusu je dalším motivačním problémem. Ten vzniká převážně při instrumentální činnosti. Při rozdání např. Orffových nástrojů dětem nastává přirozená situace, kterou lze od dětí očekávat. Děti si hudební nástroj zkouší, objevují ho, a to v plné síle daného nástroje. Vzniká tak chvíle hluku a chaosu. Vyřešit se dá předem domluveným gestem či signálem, který znamená – nástroje jsou potichu. Postačí prst na ústa nebo dirigentské gesto pro ukončení hry na nástroj.

4.3 Vybavenost mateřských zařízení hudebními pomůckami

Vybavení mateřských škol hudebními nástroji a pomůckami bývá ovlivněn finančním rozpočtem zařízení. Strádá tak převážně jedna z forem HČ, a to instrumentální. Zainvestování do hudebních nástrojů a pomůcek se vyplatí v tom, že většina kvalitních nástrojů a pomůcek vydrží několik let a např. Orffovy nástroje jsou bezúdržbové. To znamená, že se nemusí se ladit.

I bez věcného vybavení se pedagog nemusí instrumentálních činností vzdávat. Využívat může i ozvučené předměty, jak popisuje v metodice Rozmarné počasí Eva Jenčková (2011). Dětem pak můžeme dát jako hudební nástroje běžné předměty např. naplněné plastové lahve, dřevěné kostky ze stavebnice, plechovou krabičku s gumičkou, papír, igelitové sáčky, obálky, klacíky, zavařovací sklenice s kovovým víkem, papírové ruličky z alobalu aj. Lze tak částečně nedostačující vybavení kompenzovat. Nicméně melodické nástroje jsou v tomto ohledu nenahraditelné.

5 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapování problémů při edukaci hudební výchovy v mateřské škole. Součástí záměru bylo zjistit, které negativní aspekty ovlivňují HČ nejvíce, a jaká je spojitost mezi hudebními dovednostmi pedagoga MŠ. Pozornost je věnována i možnostem, jak s negativy učitelé MŠ pracují a či je kompenzují. Po vymezení rizik v kapitole 4 jsem k hlavním rizikům určila hypotézy.

5.2 Hypotézy

1. Většina pedagogů mateřských škol ovládá hru na hudební nástroj pro doprovod k pěveckým, pohybovým a instrumentálním činnostem.
2. Učitelé mateřských škol jsou spokojeni s vybavením hudebních pomůcek a nástrojů na svém pracovišti.
3. Motivace k zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky a na veřejná vystoupení je ovlivněna délkou praxe pedagogů.
4. Další vzdělávání pedagogů v hudební oblasti je mizivé.

6 METODIKA

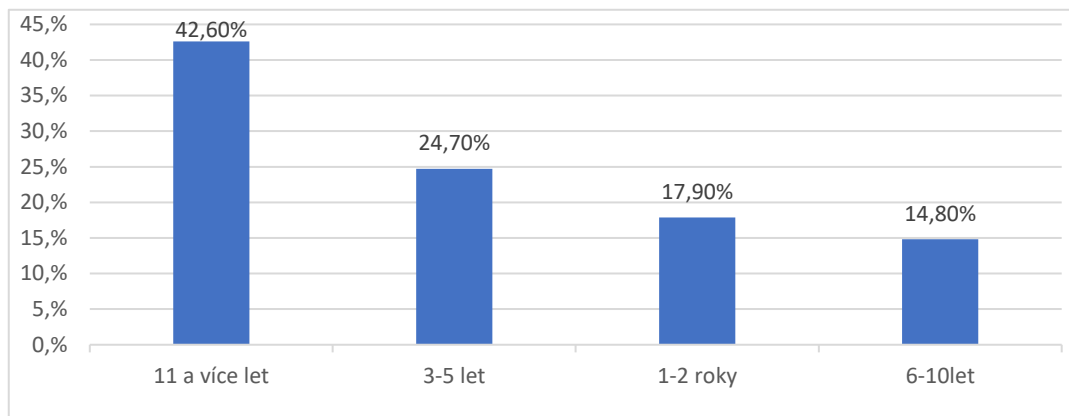
K přijetí, případně k nepřijetí hypotéz byl užit kvantitativní výzkum konkrétně dotazníková metoda. V listopadu 2020 bylo provedeno pilotní šetření, kterého se účastnilo osm respondentů z mateřských škol, základních uměleckých škol a středních pedagogických škol. Na základě pilotního šetření byly některé otázky doplněny či přeformulovány.

Dotazníkové šetření probíhalo od prosince 2020 do ledna 2021 elektronickou formou pomocí internetového serveru <https://my.surveo.com/>. Bylo osloveno 173 respondentů z řad pedagogů mateřských škol s návratností 162 dotazníků. Dotazník obsahoval celkem 20 otázek (viz Příloha 1). Na 18 otázek byla možnost odpovědět jednou nebo více možnostmi. V jedné otázce (č. 10) bylo nutné seřadit četnost hudebních činností ve své vzdělávací nabídce. Jedna otázka (č. 20) byla otevřená a pedagogové se vyjadřovali k podpoře od jejich vedoucích pracovníků k zařazování hudebních činností. Dotazník byl rozdělen na pět částí podle formulovaných hypotéz (viz kap. 6). První část je zaměřena na zjištění dosaženého vzdělání respondentů. Druhá část ověřovala, že respondent ovládá hru na hudební nástroj pro doprovod k pěveckým, pohybovým a instrumentálním činnostem. Třetí část je zaměřena na vybavenost pracoviště pedagoga pomůckami pro HČ. Čtvrtá část zkoumala jak často a jaké formy HČ učitelé používají ve vzdělávací nabídce. Pátá část dotazníku se zabírala negativními aspekty ovlivňující motivaci pedagoga k zařazování hudebních činností a dalšího vzdělávání v hudební oblasti.

7 VÝSLEDKY

Otázka č. 1 (Graf 1) Délka praxe

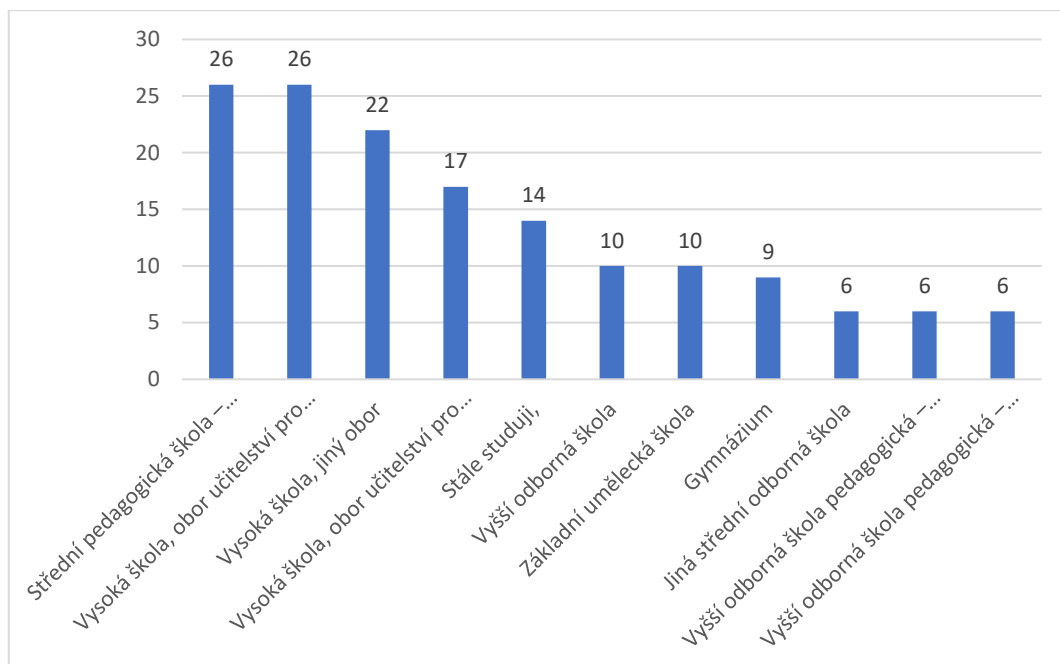
V otázce respondenti uváděli délku své praxe. Nejvyšší zastoupení (69) měli zkušení pedagogové s 11 a více lety praxe (42,6 %). Druhou nejpočetnější skupinu tvořili učitelé (40) se 3–5 lety praxe (24,7 %). Maximálně dvouletou praxi mělo 29 respondentů (17,9 %). Nejméně respondentů (24) bylo s délkou praxe 6–10 let (14,8 %) učitelů.

Graf 1 Délka praxe respondentů. Kategorie znázorňují délku praxe.

Otázka č. 2 (Graf 2) Vaše absolvovaná vzdělání?

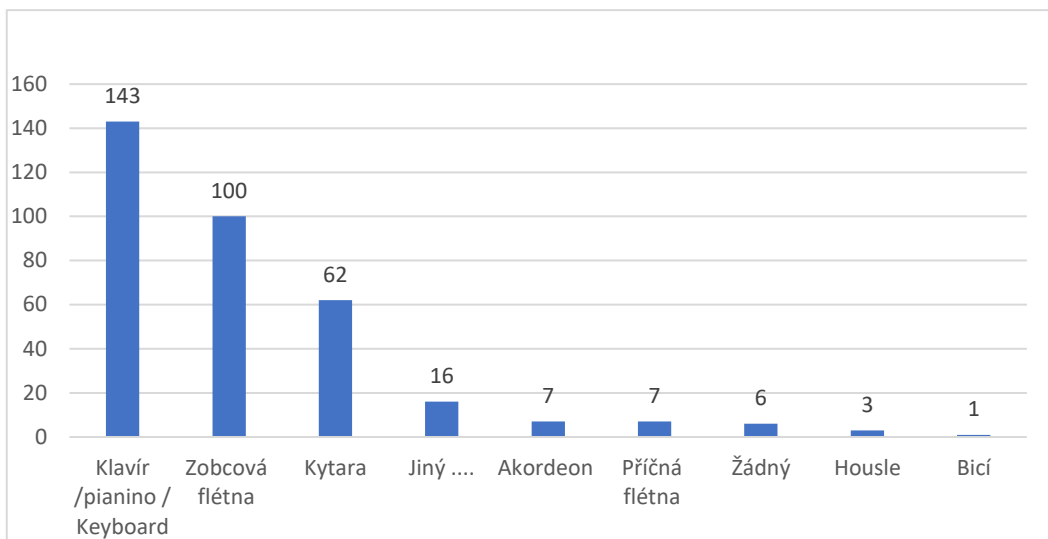
Respondenti vybírali všechna dokončená vzdělání, která umožňují získat pedagogickou kvalifikaci a hudební vzdělání. Odpovědět mohli i stále studující pedagogové v praxi. Střední pedagogickou školu v prezenční formě studia absolvovalo 69 respondentů a v kombinované formě studia 26 respondentů. Stejný počet 26 pedagogů studovalo vysokou školu, obor učitelství pro mateřské školy v kombinované formě studia a v prezenční formě 17 dotazujících. Vysokou školu s jiným oborem absolvovalo 22 účastníků. Stále studující bylo 14 respondentů. Z toho jeden respondent uvedl, že studuje vysokou školu obor speciální pedagogika. Vyšší odbornou školu bez pedagogického zaměření a základní uměleckou školu vybralo 10 odpovídajících. Gymnázium dokončilo 9 zúčastněných. Jinou střední odbornou školu a vyšší pedagogickou odbornou školu v prezenční, a také v kombinované formě studia označilo 6 pedagogů.

Graf 2 Absolvované vzdělání respondentů. Kategorie znázorňují školská zařízení.

Otázka č. 3 (Graf 3) Na jaké hudební nástroje hrajete?

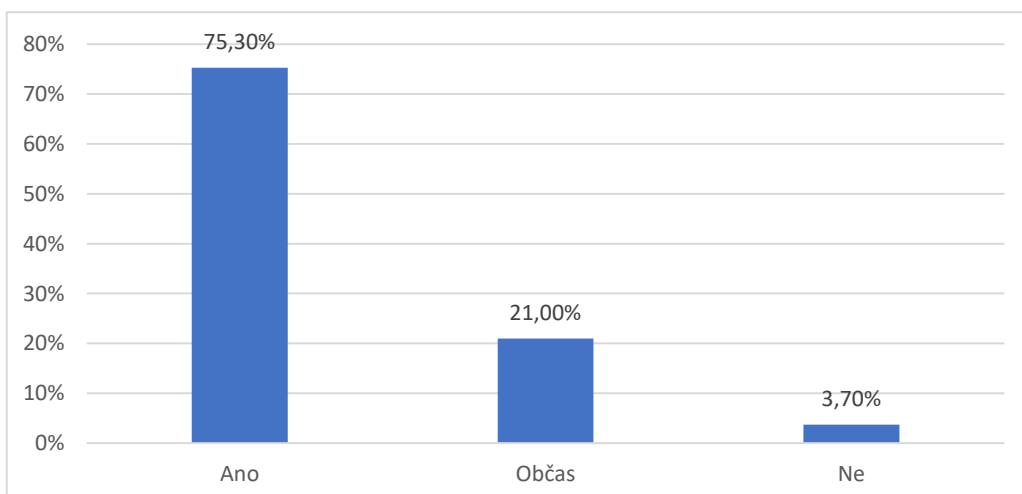
Respondenti označovali, na jaké hudební nástroje hrají tak, aby dokázali interpretovat lidovou nebo dětskou píseň. Učitelé mohli vybrat více odpovědí. Jako nejvíce rozšířený hudební nástroj byl klavír, piano nebo keyboard. Trojici nástrojů vybralo 143 hudebníků. Dalším rozšířeným nástrojem byla zobcová flétna se 100 hráči. Kytara je také velmi oblíbená s 62 hráči. Se stejným počtem, 7 respondentů, byl akordeon a příčná flétna. Dále 3 houslisté a 1 hráč na bicí. Jiný hudební nástroj označilo 16 hudebníků. Konkrétně se jednalo o 5 hráčů na ukulele, 2 na heligonku, klarinet, altovou flétnu. Po jednom hráči na basu, džembe, mandolínu, foukací harmoniku a lesní roh. Pedagogů mateřských škol, kteří neovládají hru na žádný hudební nástroj bylo 6.

Graf 3 Na jaké hudební nástroje respondenti hrají. Kategorie znázorňují hudební nástroje.

Otázka č. 4 (Graf 4) Doprovázíte děti při hudební činnosti?

Velmi úzce spojená otázka s předchozí. Většina respondentů 122 (75,3 %) doprovází děti při HČ. Druhou možnost občasného doprovodu označilo 34 (21 %) zúčastněných. Zde se projevilo propojení s předchozí otázkou, kde 6 (3,7 %) pedagogů nedoprovází děti při HČ, protože jak jsme zjistili, stejný počet zúčastněných pedagogů nehraje na žádný hudební nástroj.

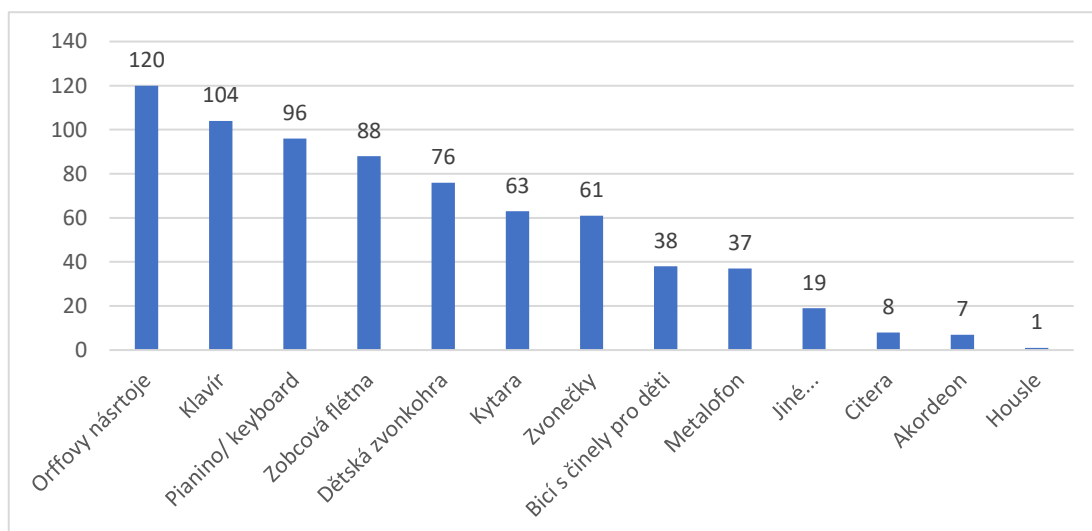

Graf 4 Doprovod dětí při HČ. Kategorie znázorňují možnosti odpovědi.

Otázka č. 5 (Graf 5) Jaké hudební nástroje máte k dispozici na Vašem pracovišti?

Respondenti vybírali, které hudební nástroje a pomůcky mají k dispozici ve svém zařízení. Většina respondentů (120) má možnost využívat Orffovy nástroje. Další

nejpočetnější odpovědí byl klavír, který uvedlo 104 pedagogů. Velmi blízko počtem odpovědí bylo pianino nebo keyboard. Zobcovou flétnu vybralo 88 učitelů. Kytaru může využít 63 pedagogů. Dětské zvonkohry jsou také oblíbené a ve vybavení je má 76 mateřských škol. Zvonečky vybralo 61 učitelů a bicí s činely pro děti má k dispozici 38 předškolních zařízení. Metalofon byl ve výsledcích evidován v 37 responzích. Mezi velmi málo rozšířené hudební nástroje v mateřských školách patří akordeon, citera a housle. Akordeon vybralo 7 pedagogů, citeru má k dispozici 8 respondentů a housle vlastní pouze 1 předškolní zařízení. Jiné pomůcky a hudební nástroje označilo 19 pedagogů. Blíže specifikovali například lesní roh, heligonku, ozvučná dřívka, hudební kameny, foukací klávesovou harmoniku, gitalele a dva drumbeny. Čtyři respondenti také uvedli ukulele a Boomwhackers. Nicméně Boomwhackers později nalezneme v další otázce.

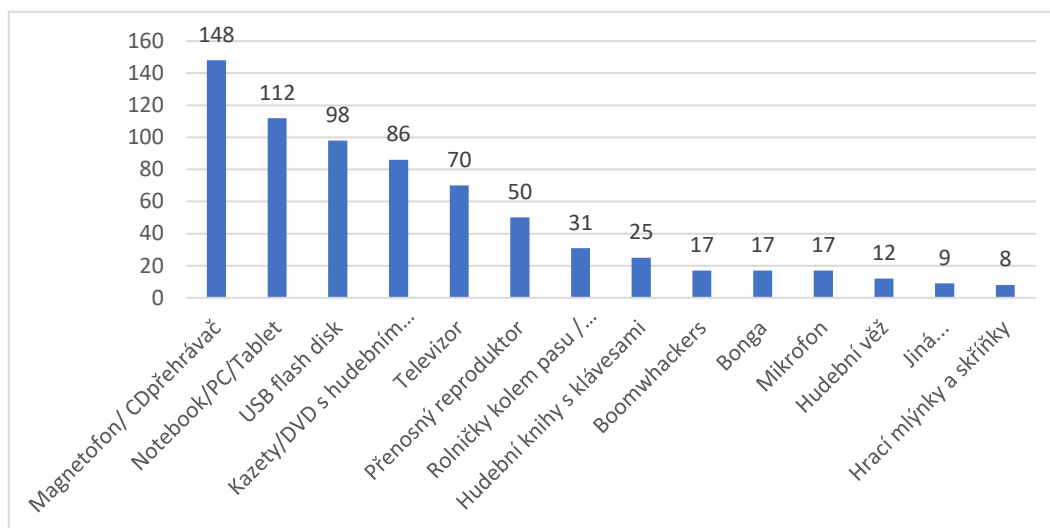

Graf 5 Hudební nástroje v předškolních zařízeních. Kategorie znázorňují hudební nástroje.

Otázka č. 6 (Graf 6) Máte-li k dispozici i jiné pomůcky pro HČ, prosím vyberte jaké?

Další pomůcky pro HČ mohou učiteli ulehčit či otevřít další možnosti při přípravě HČ. Nejvíce responzí (148) získal magnetofon nebo CD přehrávač. Notebook, tablet nebo stolní počítač označilo 112 respondentů. USB flash disk používá 98 pedagogů. Videokazety a DVD s hudebním námětem vybralo 86 odpovídajících. Televizor má k dispozici 70 zúčastněných. Přenosný reproduktor má ve vybavení 50 předškolních zařízení. Rolničky kolem pasu nebo jako náramek má možnost použít 31 dotazujících. Velmi oblíbené dětmi jsou hudební knížky s klávesami, ty vybralo 25 učitelů. Ve vybavení má Boomwhackers 17 mateřských škol. Stejný počet 17 responzí mají i bonga

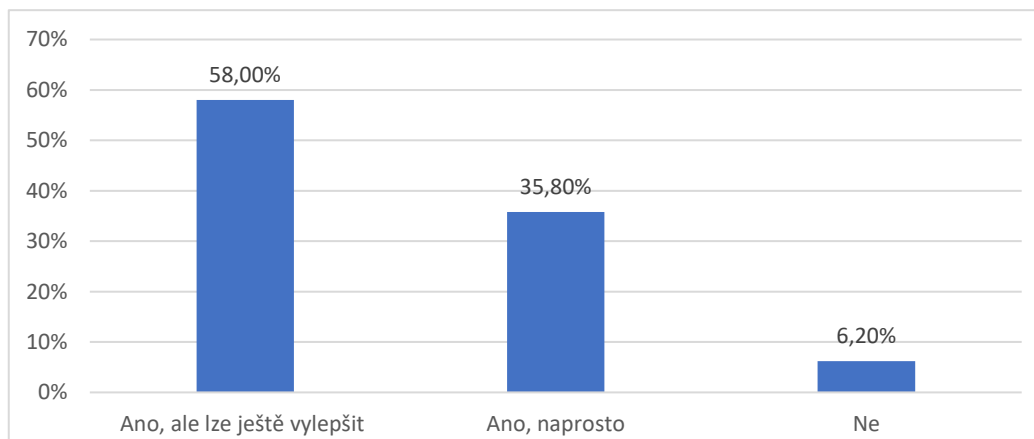
a mikrofon. Hudební věž byla evidována ve 12 odpovědích. Hrací mlýnky a skříňky byly evidovány 8 pedagogy a 9 má k dispozici jiné pomůcky, které nebyly v otázce na výběr. Konkrétně respondenti uváděli ořechy, makovice a další přírodniny. Ve čtyřech odpovědích byla také uvedena interaktivní tabule a třikrát znovu Orffovy nástroje, které nalezneme v předchozí otázce. Možnost ne, další pomůcky pro HČ nemám k dispozici nebylo odpovězeno žádným z respondentů.

Graf 6 Jiné hudební pomůcky v předškolních zařízeních. Kategorie znázorňují další pomůcky pro HČi.

Otázka č. 7 (Graf 7) Jste spokojen/a s vybavením svého pracoviště hudebními pomůckami?

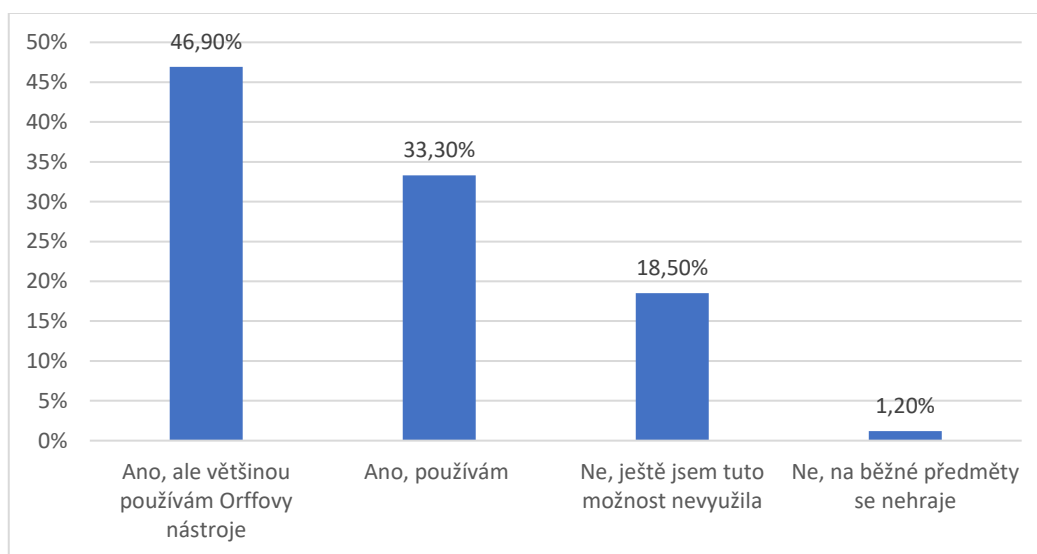
Většina respondentů 94 (58 %) ačkoliv je spokojena s vybavením svého pracoviště, by ještě doplnila či zmodernizovala vybavení hudebních pomůcek. Naprosto spokojených účastníků bylo evidováno 58 (35,8 %). Nespokojeno bylo 10 (6,2 %) pedagogů.

Graf 7 Spokojenost respondentů s vybavením hudebních pomůcek na svém pracovišti.

Otázka č. 8 (Graf 8) Používáte pro instrumentální činnosti běžné předměty (stavebnice igelitové sáčky, kelímky...atd.)?

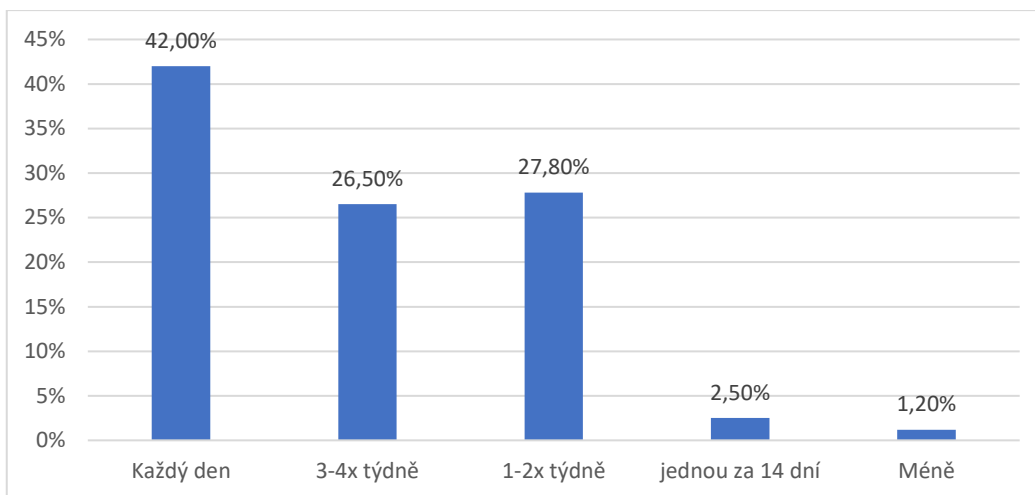
Pokud je vybavení mateřské školy nedostačující, může si pedagog pomoci běžnými předměty. Ve výsledcích této otázky 76 (46,9 %) respondentů používá pro instrumentální činnosti i běžné předměty, nicméně většinou hrají na Orffovy nástroje. Odpověď ano používám označilo 54 (33,3 %) pedagogů. Z celkového počtu respondentů jich 30 (18,5 %) vybralo, že ještě tuto možnost nevyužili. Zatímco 2 (1,2 %) pedagogové odpověděli záporně, protože na běžné předměty se nehraje jako na hudební nástroje.

Graf 8 Použití běžných předmětů pro instrumentální činnost.

Otázka č. 9 (Graf 9) Jak často zařazujete hudební činnosti do vzdělávací nabídky?

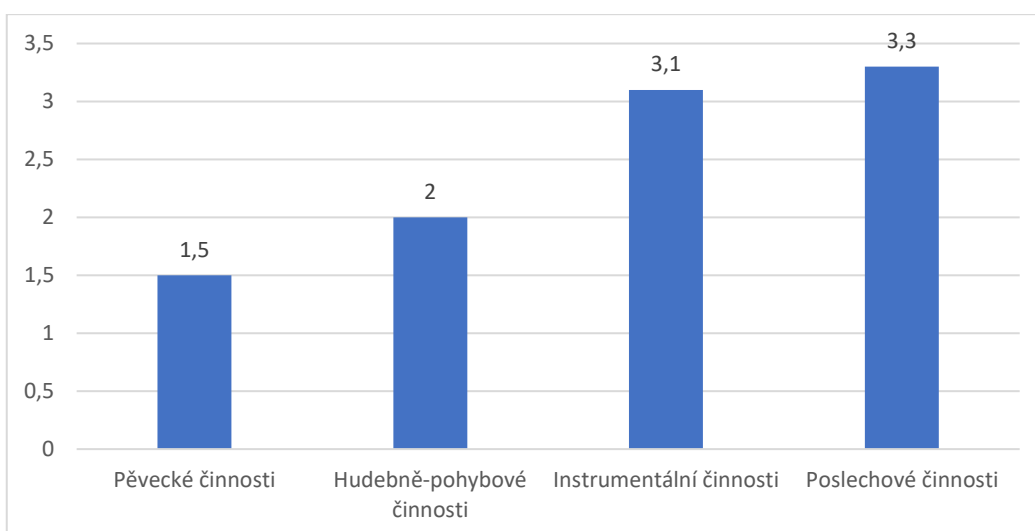
Každý den HČ zařazuje 68 (42,0 %) respondentů do vzdělávací nabídky. Dále bylo evidováno, že 45 (27,8 %) učitelů začleňuje HČ 1–2x týdně. O něco častěji 3–4x týdně děti hudebně zaměstnává 43 (26,5 %) pedagogů. Menším zastoupením 4 (2,5 %) respondentů byla odpověď jednou za 14 dní. Méně než jednou za 14 dní si vybrali 2 (1,2 %) pedagogové.

Graf 9 Zařazování HČ do vzdělávací nabídky. Kategorie znázorňují časové úseky zařazení HČ.

Otázka č. 10 (Graf 10) Seřadte formy hudební činnosti podle četnosti zařazování do vzdělávací nabídky.

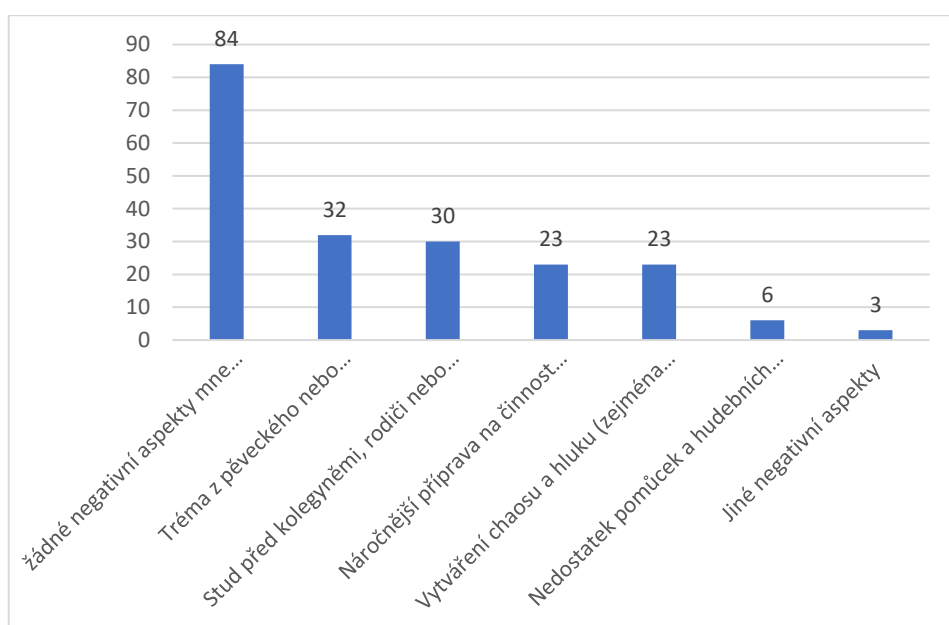
Respondenti v této otázce určovali pořadí hudebních forem podle četnosti zařazování do vzdělávací nabídky. První v pořadí byla nejvíce zařazovaná činnost a poslední nejméně zařazovaná činnost. Po vyhodnocení výsledků bylo zjištěno, že nejvíce učitelé zařazují do vzdělávací nabídky pěvecké činnosti. Dalším v pořadí byly evidovány hudebně-pohybové činnosti. Třetí byly zjištěny instrumentální činnosti a jako nejméně zařazované poslechové činnosti.

Graf 10 Četnost zařazování hudebních forem do vzdělávací nabídky. Kategorie znázorňují hudební formy.

Otázka č. 11 (Graf 11) Které negativní aspekty Vás odrazují od zařazování hudební činnosti do vzdělávací nabídky?

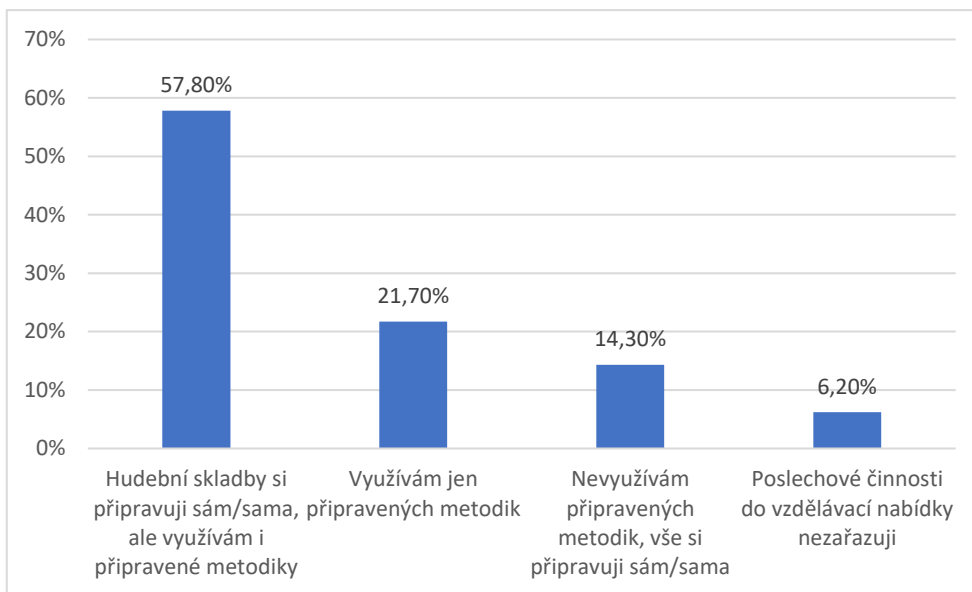
Zde respondenti vybírali, zda je odrazují nějaké negativní aspekty od zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky. Bylo možné zvolit více odpovědí, nicméně 84 učitelů neodrazují žádné negativní aspekty. Trému z pěveckého nebo instrumentálního projevu pociťuje 32 pedagogů. Stud z pěveckého a instrumentálního projevu před diváky má 30 respondentů. Stejný počet odpovídajících najdeme u náročnější přípravy na HČ a vytváření chaosu a hluku při provádění HČ. Nedostatek pomůcek a hudebních nástrojů odrazuje 6 pedagogů. Jako jiné negativní aspekty respondenti uvedli hlasové indispozice, únavu, neustálý hluk ve třídě, malá inspirace a opakování stejných nápadů.

Graf 11 Negativní aspekty ovlivňující zařazování HČ do vzdělávací nabídky. Kategorie znázorňují negativní aspekty.

Otázka č. 12 (Graf 12) Pro poslechové činnosti hudební skladby a písně si připravujete sami nebo využíváte již připravených metodik (CD klasika před školou, zpívánky...).

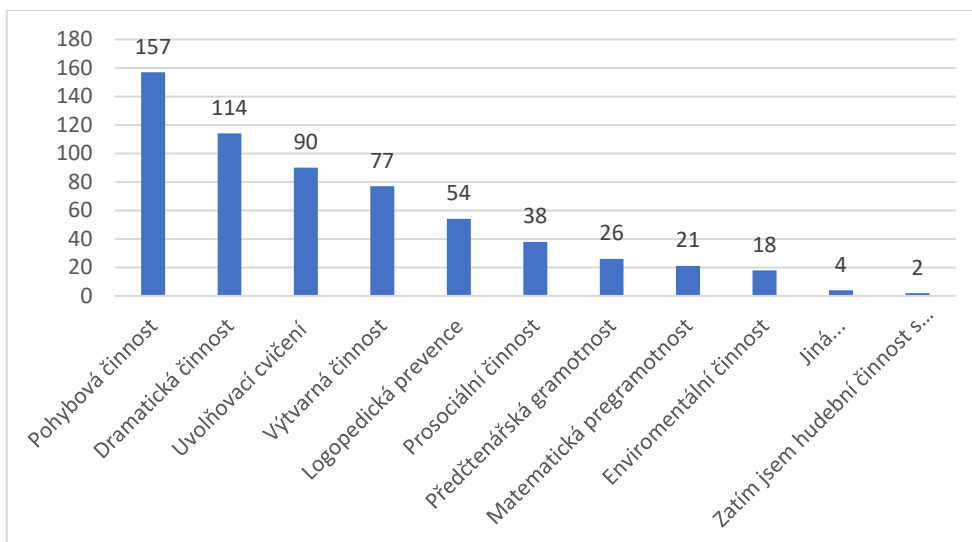
Respondenti vybírali, jak se na poslechové činnosti připravují. Hudební skladby, ale i připravené metodiky využívá 93 (57,8 %) odpovídajících. Jen připravené metodiky má v oblibě 35 (21,7 %) učitelů. Na svou přípravu poslechových činností se spoléhá 23 (14,3 %) respondentů. Žádné poslechové činnosti do vzdělávací nabídky nezařazuje 10 (6,2 %) dotazujících.

Graf 12 Příprava poslechových činností.

Otázka č. 13 (Graf 13) Propojujete hudební činnosti s jinými činnostmi (např. s výtvarnou činností...)? Pokud ano, vyberte s jakými.

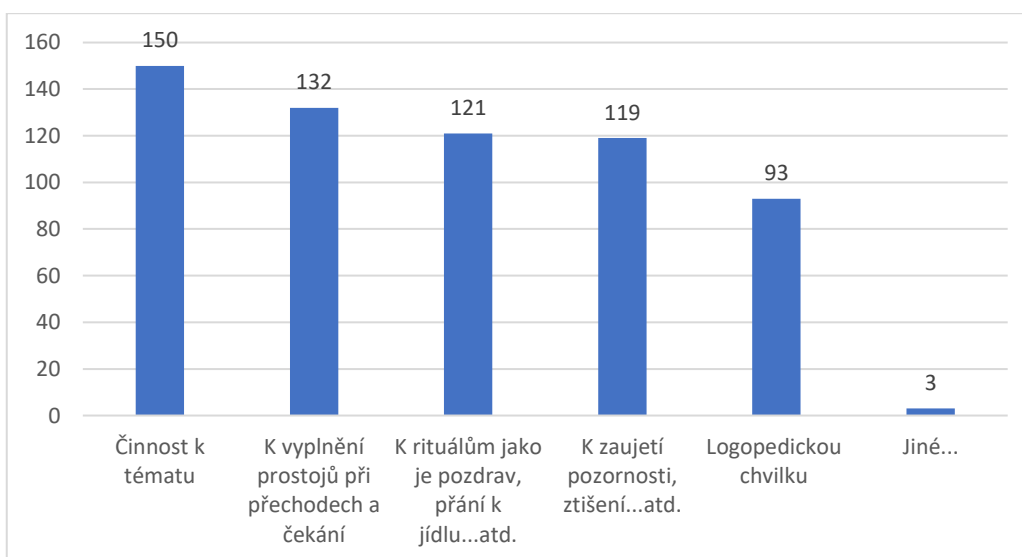
Propojení HČ může zaujmout více dětí a lépe je motivovat. Spojení HČ s pohybovou činností bylo evidováno u 157 responzí. Dramatická činnost byla zvolena 114 pedagogy. Uvolňovací cvičení s hudbou spojuje 90 respondentů a výtvarnou činnost 77 učitelů. V logopedické prevenci využívá propojení hudebních činností 54 respondentů, v prosociálních činnostech 38 z dotazovaných. Předčtenářskou gramotnost vybralo 26 účastníků. Spojení matematické pregramotnosti a HČ bylo odpovězeno 21 pedagogy. Enviromentální činnost byla ve výsledcích evidována u 18 responzí. Propojení jiné činnosti s hudební bylo vybráno 4 dotazovanými a 2 respondenti zatím HČ s další nepropojili. V možnosti jiné činnosti bylo uvedeno propojení HČ s relaxací a celkově ke zklidnění při odpočinku nebo například u jídla.

Graf 13 Propojení HČ s jinými činnostmi. Kategorie znázorňují další činnosti.

Otázka č. 14 (Graf 14) Říkadla, básničky a písně využíváte jako...

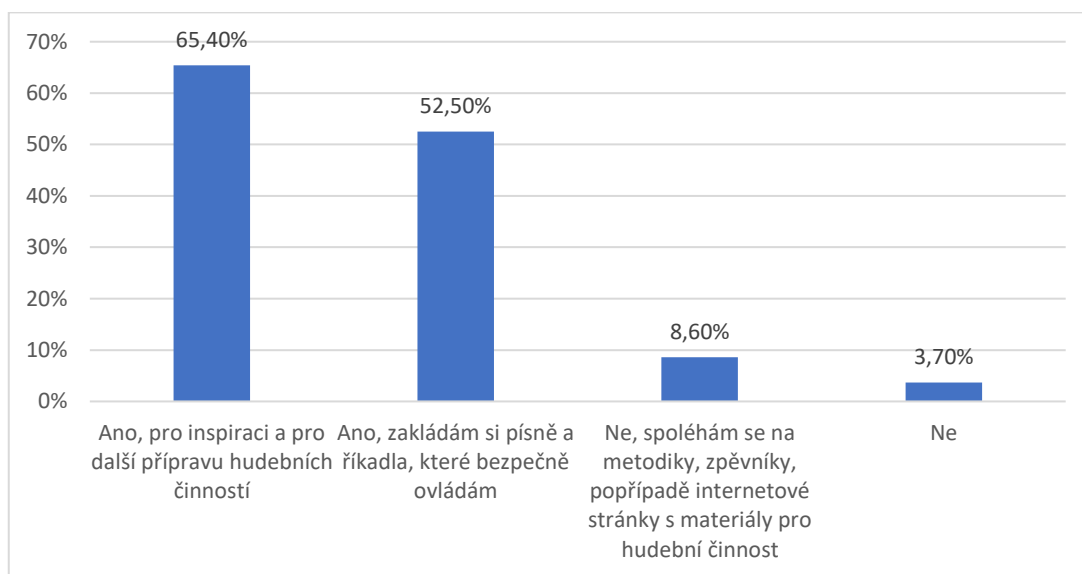
Respondenti měli na výběr více odpovědí. Písně, básně a říkadla uvedlo 150 dotazujících. Používají je jako činnost k tématu. K vyplnění prostoje při přechodech a čekání je zařazuje 132 učitelů. Jako rituál například k rannímu pozdravu, přání k jídlu apod. využívá 121 respondentů a 119 pedagogů. Díky písni, básni a říkadlům zaujme pozornost dětí nebo je ztiší. Dále 93 zúčastněných je spojí s logopedickou chvilkou. Jiné využití říkadel, písní a básní označili 3 respondenti. Jako další možnost respondenti uvedli oslavu svátku a narozenin a při změně činnosti.

Graf 14 Využití písní, básní a říkadel. Kategorie znázorňují možné využití HČ

Otázka č. 15 (Graf 15) Vedete si svůj zásobník pro hudební činnost? Např. zásobník písní, básní a říkadla...

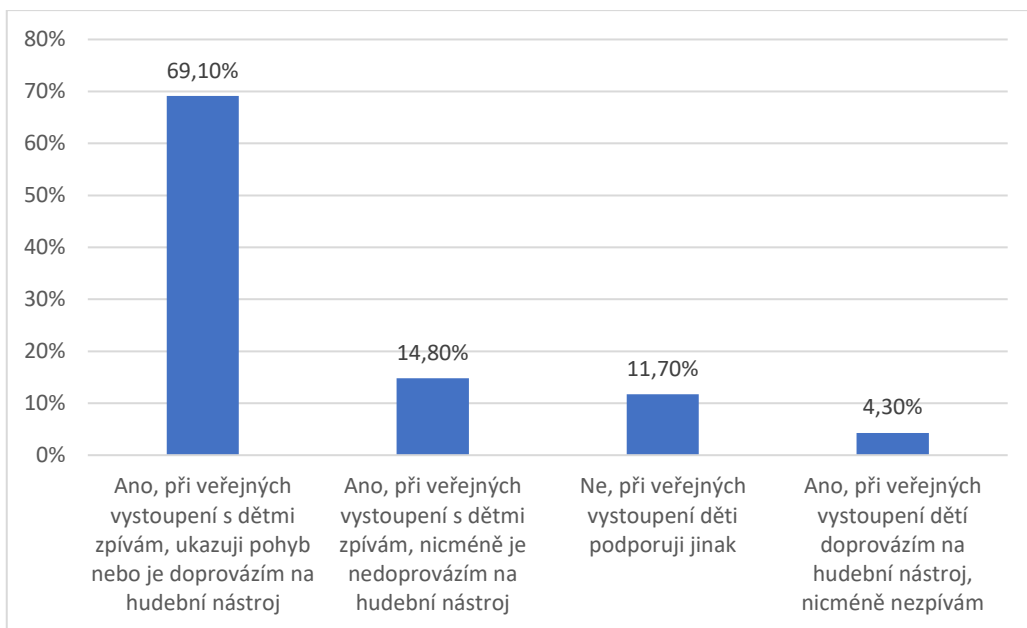
Zásobník pro inspiraci v HČ si vede 106 (65,4 %) pedagogů. Jen ty písně, básně a říkadla, co bezpečně ovládají, si zakládá 85 (52,5 %) odpovídajících. Učitelů, co si nezakládají zásobník hudebních činností bylo evidováno 14 (8,6 %). Raději se spoléhají na jiné zdroje, jako jsou zpěvníky, metodiky a internetové stránky. Stručnou odpověď ne vybralo 6 (3,7 %) respondentů.

Graf 15 Zakládání zásobníku pro HČ.

Otázka č. 16 (Graf 16) Využíváte svých hudebních dovedností při besídkách či jiných veřejných akcích?

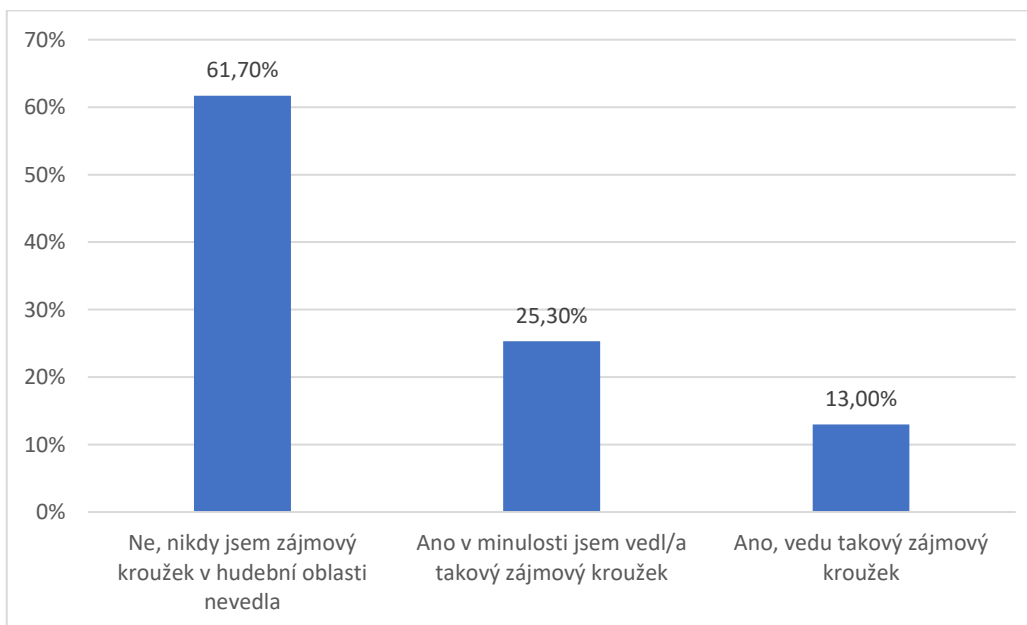
Vystupování na veřejnosti sebou nese negativní, ale i pozitivní pocity. V otázce bylo zjišťováno, zda pedagogové uplatňují své hudební dovednosti. Při veřejném vystoupení 112 (69,1 %) učitelů s dětmi zpívá, ukazují pohyb a doprovází je na hudební nástroj. Podstatně méně bylo evidováno 24 (14,8 %) respondentů, kteří na veřejném vystoupení s dětmi zpívá, ale nedoprovází je na hudební nástroj. Naopak těch, co doprovází děti při vystoupení na hudební nástroj, ale nezpívá, bylo zaznamenáno 7 (4,3 %). Možnost ne, při veřejném vystoupení děti podporují jinak vybralo 19 (11,7 %) respondentů.

Graf 16 Uplatňování hudebních dovedností na veřejných vystoupeních.

Otázka č. 17 (Graf 17) Vedete nebo jste v minulosti vedl/a zájmový kroužek v hudební oblasti pro děti předškolního věku?

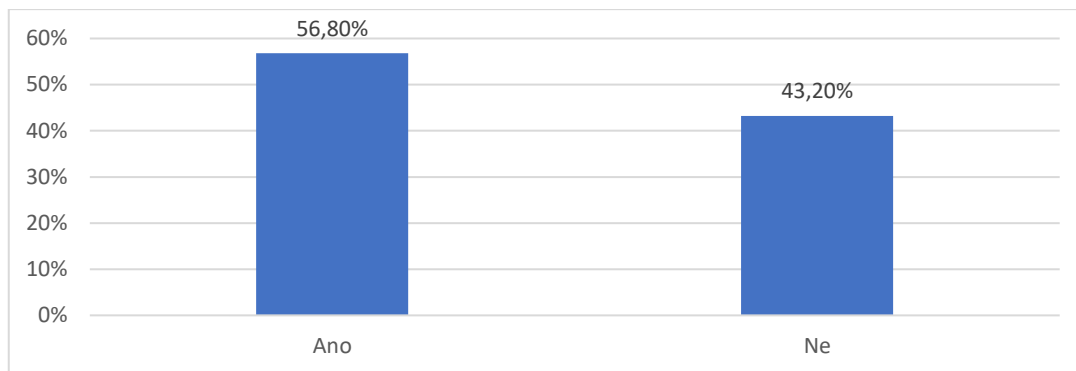
Zájmový kroužek s hudební tematikou nikdy nevedlo 100 (61,7 %) respondentů. V minulosti již mělo 41 (25,3 %) učitelů zájmový kroužek s hudební tematikou. Momentálně má zájmový kroužek v hudební oblasti 21 (13 %) pedagogů.

Graf 17 Zájmový kroužek v hudební oblasti.

Otázka č. 18 (Graf 18) Absolvoval/a jste kurz nebo seminář s hudební tematikou ?

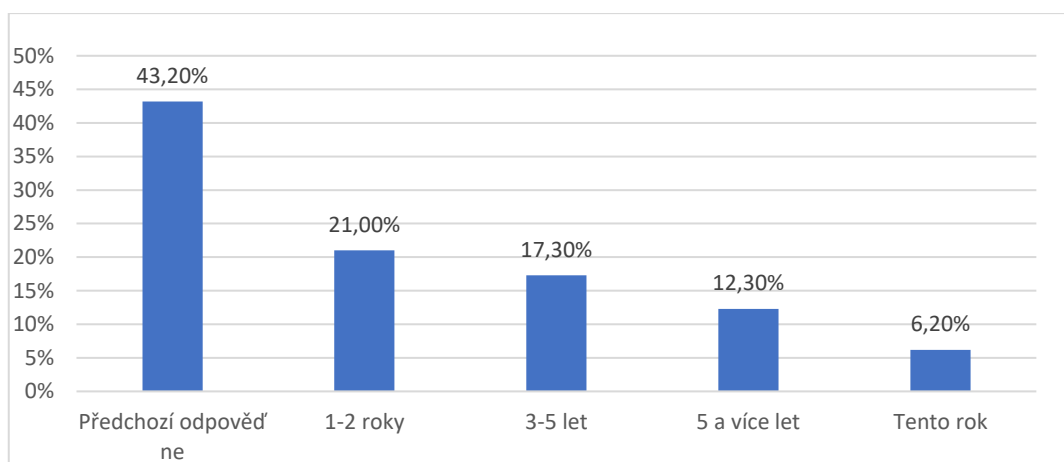
Možnost se dále vzdělávat si pedagogové volí sami. Podle toho, jakou formou nebo v jaké oblasti sebezvzdělávání potřebují. Další vzdělávání v hudební oblasti v kurzu či semináři bylo evidováno v 92 (56,8 %) případech. Naopak 70 (43,7 %) responzí bylo negativních.

Graf 18 Vzdělávání pedagogů v hudební oblasti.

Otázka č. 19 (Graf 19) Pokud ano, v jakém časovém horizontu?

Na navazující otázku odpovídali jen respondenti, kteří označili kladnou odpověď v předchozí otázce. Nicméně pro úplnost vzorku je zde 70 (43,2 %) odpovídajících, co neabsolvovali žádný kurz či seminář s hudební tematikou. S odchylkou 1–2 roky se 34 (21,0 %) učitelů zúčastnilo dalšího vzdělávání v hudební oblasti. V časovém rozmezí 3–5 let bylo 28 (17,3 %) responzí. V rozmezí 5 a více let kurz či seminář s hudební tematikou absolvovalo 20 (12,3 %) pedagogů. Tento rok si pro sebezvzdělávání zvolilo hudební kurz nebo seminář 10 (6,2 %) zúčastněných průzkumu.

Graf 19 Časové rozmezí absolvování dalšího vzdělávání v hudební oblasti. Kategorie znázorňují časové úseky.

Otázka č. 20 Podporuje Vás vedení školy v zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky? Prosím rozepište, jak Vás podporuje nebo naopak.

V této otázce měli respondenti možnost se slovně vyjádřit k podpoře vedení. Podle obsahu komentářů můžeme pedagogy rozdělit do tří skupin. První skupina (114) je plně podporovaná vedením, druhá skupina (14) má volnost a vedení nechává veškerou iniciativu v hudební oblasti na učiteli. Poslední skupina (20) nemá podporu vedení. Do skupin nezařazují komentáře typu nevím nebo zcela vynechané.

Většina respondentů se vyjádřila pozitivně. Vedení je podporuje materiálním (široký výběr nástrojů stále doplňovaný o novinky, bohatý výběr metodik a CD) i finančním způsobem. Někteří respondenti jsou motivováni možností dalšího vzdělávání, ale také slovní pochvalou před kolegy nebo rodiči. V odpovědích bylo uvedeno, že vedení školy pedagogy v HČ nejen podporuje, ale i vyžaduje zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky.

Druhou skupinu tvoří respondenti s volností v hudební oblasti. Vedení je podporuje materiálně, ale četnost a pestrost hudebních činností nechává na uvážení pedagoga. Další sebevzdělávání si také volí učitel bez zásahu vedení.

Třetí skupina je s podporou vedení nespokojena. Nicméně konkrétně v čem vedení respondenty nepodporuje uvedeno nebylo. Ve dvaceti komentářích bylo poukázáno na problémy ohledně inspirace a dalšího vzdělávání v hudební oblasti.

8 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

V této kapitole vyhodnocuji výsledky jednotlivých otázek ve spojitosti s určenými hypotézami. Výsledky mě pozitivně překvapily, má očekávání byla velmi skeptická. Nicméně v žádné otázce nebyl zjištěn rapidní negativní výsledek a ze vzorku respondentů, jen pár jednotek pedagogů nezískalo potřebné hudební dovednosti pro kvalitní hudební rozvoj dětí. Považuji tak přípravu pedagogů v tomto výzkumném šetření v hudební oblasti za uspokojivou.

1. Většina pedagogů mateřských škol ovládá hru na hudební nástroj pro doprovod k pěveckým, pohybovým a instrumentálním činnostem.

K této hypotéze se vztahovala v dotazníkovém šetření otázka č. 3 a 4. Nejvíce respondentů (143) hraje na klavír, pianino nebo keyboard. Další velmi rozšířené nástroje jsou kytara (100) a zobcová flétna (62). Velký počet hráčů na tyto hudební nástroje byl očekávaný, jelikož tyto tři nástroje se vyučují nejčastěji ve všech vzdělávacích stupních pro kvalifikaci pedagogů. Další hudební nástroje neměly tak velké zastoupení, nicméně 6 respondentů uvedlo, že nehrají na žádný hudební nástroj. Jednalo se o 2 pedagogy se začínající praxí s vyšším odborným vzděláním v kombinované formě a 4 zkušené pedagogy s vysokoškolským vzděláním v jiném oboru (2), střední pedagogickou školou v kombinované formě (1) a SOŠ jiný obor (1).

2. Učitelé mateřských škol jsou spokojeni s vybavením hudebních pomůcek a nástrojů na svém pracovišti.

K materiálnímu zabezpečení pro HČ mateřských škol se vztahovaly otázky č. 5–8 a otázka č. 20. Většina respondentů (94) v otázce č. 7 vybralo odpověď Ano jsem spokojen/a, ale může se vylepšit. Pouze 10 učitelů je nespokojeno s vybavením své mateřské školy.

Největší zastoupení hudebních nástrojů v předškolních zařízeních má klavír (104). Zde mohlo dojít ke zkreslení výsledků kvůli záměně názvů hudebních nástrojů klavír, pianino a keyboard. Pianino a keyboard byl evidován v 98 responzích. Prostorová náročnost klavíru může omezovat jeho zastoupení ve vybavení mateřských škol. Tuto trojici nástrojů doplňuje zobcová flétna (88) a kytara (63). Všechny tyto nástroje byly očekávány jako nejvíce zastoupené, z důvodu jejich velkému rozšíření mezi pedagogy viz otázka č. 3. Nejrozšířenějším hudebními nástroji pro děti byly Orffovy nástroje (120).

Jsou atraktivní pro jejich jednoduchost a zároveň efektivnost při instrumentální činnosti, jak ze strany vyučujícího, tak ze strany dětí.

Technické zázemí předškolních zařízení je také velmi oblíbené pro edukaci v hudební oblasti (viz otázka č. 6). K HČ pedagogové používají CD přehrávač (148), počítač nebo tablet (112) či USB flash disk (98). Oživit instrumentální činnost výměnou běžných předmětů za hudební nástroje (viz otázka č. 8) zkusilo 76 respondentů, nicméně se stále přiklání k Orffovým nástrojům.

Otázka č. 20 byla otevřená k vyjádření o podpoře vedení. Respondenti často zmiňovali, že je vedení podporuje právě nákupem hudebních nástrojů či pomůcek, nebo naopak tuto oblast zanedbává.

3. Motivace k zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky a na veřejná vystoupení je ovlivněna délkou praxe pedagogů.

Délka praxe pedagoga ovlivňuje jeho jistotu v provádění výstupů. Vzhledem k hudební oblasti je náročné zvládat nápor emocí při interpretaci hudby (Sedlák, 2013). V dotazníkovém šetření se k této hypotéze vztahují otázky č. 9–11 a otázka č. 16.

Četnost HČ ve vzdělávací nabídce mapovala otázka č. 9. Učitelé působící v mateřské škole 1–2 roky (29) označili nejčastěji, že HČ zařazují 1–2x do týdne (16), každý den (6), 3–4x do týdne (4), jednou za 14 dní (2) a méně jak jednou za 14 dní (1). Se zvyšující se délkou praxe respondenti více označovali možnost, že zařazují HČ každý den.

Nejčastěji zařazovány jsou níže uvedené hudební formy viz otázka č. 10. Všechny skupiny, kromě začínajících pedagogů s dětmi nejvíce zpívají, dále volí hudebně pohybové činnosti, po té instrumentální a v poslední řadě poslechové. Skupina s délkou praxe 1–2 roky naopak zvolila za nejčastější hudebně-pohybové činnosti, pak pěvecké činnosti, dále poslechové a nakonec instrumentální. Po propojení s výsledky u otázky č. 17 je zřejmá určitá spojitost. Zdali respondenti uplatňují své hudební dovednosti při veřejných vystoupeních evidovala otázka č. 16. Po rozdělení respondentů podle délky praxe bylo zjištěno, že začínající pedagogové (29) ve většině s dětmi zpívají, ukazují pohyb a doprovází je na hudební nástroj. Tuto možnost označilo 17 učitelů s praxí 1–2 roky. Ti, co nedoprovází děti při vystoupení na hudební nástroj z této skupiny bylo 8 a 4

podporují děti při vystoupení jiným způsobem. Učitelé s větší délkou praxe měli obdobné výsledky.

Je nutno podotknout, že začínající učitelé mají ve většině (17) problém s trémou a studem při zpěvu nebo hře na nástroj na veřejnosti, a to i před dětmi, kolegy či kolegyněmi. Z výsledků otázky č. 11 evidujeme nárůst respondentů podle délky praxe, které žádné negativní aspekty od zařazování HČ do vzdělávací nabídky neovlivňují.

Motivace pedagogů při zařazování HČ a hudebním projevu na veřejnosti je ovlivněn délkou praxe. Začínající učitelé se přirozeně setkávají s více negativními aspekty v oblasti hudební výchovy. Z výsledků je patrné, že se po získání zkušeností negativní aspekty ztrácejí.

4. Další vzdělávání pedagogů v hudební oblasti je mizivé.

Tuto oblast mapovala ve výzkumném šetření otázka č. 18 a 19. Respondenti určovali, zdali se účastnili kurzu nebo semináře s hudební tematikou, a v jakém časovém horizontu ho absolvovali. Nabídka vzdělávacích kurzů a seminářů je pestrá a velký výběr láká pedagogy do jiných témat než do těch hudebních. Nicméně hypotézu musím odmítnout. Ve výsledcích dotazníků nadpoloviční většina respondentů (92) uvedla, že se zúčastnila kurzu či semináře s hudební tematikou. Bližší časové rozložení absolvování dalšího vzdělávání v hudební oblasti nalezneme v otázce č. 19, kde se 34 respondentů hudebně sebevzdělávalo s odchylkou 1–2 roky, 28 pedagogů 3–5 let a 20 zúčastněných 5 a více let. V daný rok stihlo hudební seminář absolvovat jen 10 pedagogů, malý počet respondentů příkládám k pandemické situaci.

9 ZÁVĚR

Po vyhodnocení výsledků z dotazníkového šetření byly přijaty tři hypotézy a jedna odmítnuta. Hypotéza č. 1 Většina pedagogů mateřských škol ovládá hru na hudební nástroj pro doprovod k pěveckým, pohybovým a instrumentálním činnostem, měla jednoznačné výsledky a byla přijata.

Hypotéza č. 2 Učitelé mateřských škol jsou spokojeni s vybavením hudebních pomůcek a nástrojů na svém pracovišti, byla také přijata. Respondenti příznivě hodnotili materiální zabezpečení pro HČ i podporu vedení v dalším vzdělávání nebo pomoci ve formě inspirace a rad, jak HČ vést.

Hypotéza č. 3 Motivace k zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky a na veřejná vystoupení je ovlivněna délkou praxe pedagogů, byla přijata. Začínající učitelé se více potýkají s trémou a studem z pěveckého a instrumentálního projevu, ale jsou schopni své emoce zvládnout a zařazovat HČ do vzdělávací nabídky. S přibývajícimi lety praxe se negativní aspekty ovlivňující zařazování hudebních činností do edukace zmírňují anebo ztrácí.

Hypotéza č. 4 Další vzdělávání pedagogů v hudební oblasti je mizivé, byla jako jediná odmítnuta. Nadpoloviční většina respondentů se zúčastnila vzdělávacího kurzu nebo semináře s hudební tematikou.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- HELUS, Zdeněk. Úvod do psychologie. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4675-3.
- HOLAS, Milan. Psychologie hudby v profesionální hudební výchově. 2. vyd. V Praze: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2013. ISBN 978-80-7331-262-6.
- JENČKOVÁ, Eva. Podzimní zpívání. Vyd. 3. Hradec Králové: Tandem, 2012. sv. Hudba v současné škole. Výběrová řada.
- JENČKOVÁ, Eva. Rozmarné počasí. 1. vyd. Hradec Králové: Tandem, 2011. sv. Hudba v současné škole. Výběrová řada.
- KOHOUTEK, Rudolf. Základy psychologie osobnosti. Brno: CERM, 2000. ISBN 80-7204-156-8.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči. Vyd. 4. Praha: Portál, 2005. Speciální pedagogika. ISBN 80-7367-056-9.
- LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe, 2006. ISBN 80-86307-26-3.
- POLEDŇÁK, Ivan. Stručný slovník hudební psychologie. Praha: Supraphon, 1984.
- PRŮCHA Jan., Moderní pedagogika. 2.vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
- PRŮCHA, Jan. Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.
- RVP PV (2018): Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání MŠMT, Praha 2018. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>
- RVP SOŠ (2009): Rámcový vzdělávací program pro střední odborné školy pro obor předškolní a mimoškolní pedagogika 75-31-M/01. Dostupné z <http://www.nuv.cz/t/rvp-os>

SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte: analytická studie. Praha: Supraphon, 1974.
Comenium musicum.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.

SPIJKOVÁ, Vladimíra. Současné proměny vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-081-6.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

SYSLOVÁ, Zora. Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi. I. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2017. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-210-8475-9.

VÁŇOVÁ, Hana. Hudební výchova: časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní. Praha: Pedagogická fakulta UK, 02.05.2000, 8(3). ISSN 1210-683. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:5fec9900-6a61-11e3-a343-5ef3fc9bb22f>

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: Sbírka zákonů. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>

Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Praha: MŠMT. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-a-o-zmenenekterych-zakonu>

Internetové odkazy

<https://www.infoabsolvent.cz/Obory/KartaOboru/7531N03/Predskolni-a-mimoskolni-pedagogika/8?zkracene=False>

<https://www.muni.cz/bakalarske-a-magisterske-obory/23827-ucitelstvi-pro-materske-skoly>

https://stag.tul.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAQAGMjl2NDM4EwEAAAABAAhzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjlzMzcyMDM2ODU0Nzc1NTYwAAAAA**#prohlizeniSearchResult

https://stag.uhk.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAQAGMjl1NjQyEwEAAAABAAhzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjlzMzcyMDM2ODU0Nzc1NTc2AAAAA**#prohlizeniSearchResult

https://portal.ujep.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAQAGMjl4NzUzEwEAAAABAAhzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjlzMzcyMDM2ODU0Nzc1MzY2AAAAA**#prohlizeniSearchResult

<http://studium.pdf.cuni.cz/karolinka/2020/OBMSHV17.html>

https://stag.upol.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAQAENjgyMhMBAAAAQAic3RhdGVlZXkAAAAABABQtOTIyMzM3MjAzNjg1NDc3NDMyMAAAAAA**#prohlizeniSearchResult

https://portal.zcu.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAQAGNjAyNTA2EwEAAAABAAhzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjlzMzcyMDM2ODU0Nzc0NjkyAAAAA**#prohlizeniSearchResult

<https://www.infoabsolvent.cz/Obory/Charakteristika/7531N03/Predskolni-a-mimoskolni-pedagogika>

11 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Délka praxe respondentů.

Graf 2 Absolvované vzdělání respondentů.

Graf 3 Na jaké hudební nástroje respondenti hrají.

Graf 4 Doprovod děti při HČ.

Graf 5 Hudební nástroje v předškolních zařízeních.

Graf 6 Jiné hudební pomůcky v předškolních zařízeních.

Graf 7 Spokojenost respondentů s vybavením hudebních pomůcek na svém pracovišti.

Graf 8 Použití běžných předmětů pro instrumentální činnost.

Graf 9 Zařazování HČ do vzdělávací nabídky.

Graf 10 Četnost zařazování hudebních forem do vzdělávací nabídky.

Graf 11 Negativní aspekty ovlivňující zařazování HČ do vzdělávací nabídky.

Graf 12 Příprava poslechových činností.

Graf 13 Propojení HČ s jinými. Kategorie znázorňují další činnosti.

Graf 14 Využití písní, básní a říkadel.

Graf 15 Zakládání zásobníku pro HČ.

Graf 16 Uplatňování hudebních dovedností na veřejných vystoupeních.

Graf 17 Zájmový kroužek v hudební oblasti.

Graf 18 Vzdělávání pedagogů v hudební oblasti.

Graf 19 Časové rozmezí absolvování dalšího vzdělávání v hudební oblasti.

12 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Zjednodušené znázornění získávání dovedností

13 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Zastoupení hudebních znalostí a dovedností v sylabech jednotlivých univerzit.

14 SEZNAM ZKRATEK

HČ – Hudební činnosti

ISCED – International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)

ISCED 5B – Terciální vzdělávání

ISCED3 – Vyšší sekundární vzdělávání

JČU – Jihočeská univerzita České Budějovice

MHD – Městská hromadná doprava

MŠ – Mateřská škola

MU – Masarykova univerzita

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP 75-31-M/01 – Rámcový vzdělávací program pro obor předškolní a mimoškolní pedagogika

RVP PV – Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

ŠVP – Školní vzdělávací program

TUL – Technická univerzita v Liberci

TVP – Třídní vzdělávací program

UHK – Univerzita Hradec Králové

UJEP- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

UK – Univerzita Karlova

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu)

UPOL – Univerzita Palackého v Olomouci

ZČU – Západočeská univerzita v Plzni

ZŠ – Základní škola

15 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník problematika v zařazování hudebních činností v MŠ

PROBLEMATIKA V ZAŘAZOVÁNÍ HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V MŠ

1. Délka Vaší praxe?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- 1-2 roky
- 3-5 let
- 6-10 let
- 11 a více let

2. Vaše absolvovaná vzdělání?

Nápověda k otázce: Vyberte všechna Vaše absolvovaná vzdělání.

☐ Střední pedagogická škola –
prezenční forma studia	☐ Vyšší odborná škola
☐ Střední pedagogická škola –
kombinovaná forma studia	☐ Základní umělecká škola
☐ Jiná střední odborná škola	☐ Vysoká škola, jiný obor
☐ Vyšší odborná škola
pedagogická – prezenční forma
studia	☐ Gymnázium
☐ Vysoká škola, obor učitelství pro
mateřské školy – kombinovaná
forma studia	☐ Stále studuji
	☐ Vyšší odborná škola
pedagogická – kombinovaná
forma studia
	☐ Vysoká škola, obor učitelství pro
mateřské školy – prezenční
forma studia

3. Na jaké hudební nástroje hraje?

Nápověda k otázce: Vyberte nebo doplňte všechny hudební nástroje, na které zvládáte doprovod lidových písní.

☐ Klavír /piano /Keyboard	☐ Příčná flétna
☐ Zobcová flétna	☐ Bicí
☐ Kytara	☐ Žádný
☐ Housle	☐ Jiné
☐ Akordeon	

4. Doprovázíte děti při hudební činnosti?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano
- Občas
- Ne

5. Jaké hudební nástroje máte k dispozici na svém pracovišti?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí.

☐ Klavír	☐ Citera
☐ Housle	☐ Orffovy nástroje
☐ Piano/keyboard	☐ Zvonečky
☐ Kytara	☐ Jiné...
☐ Zobcová flétna	
☐ Akordeon	
☐ Metalofon	
☐ Dětská zvonkohra	
☐ Bicí s činely pro děti	

6. Máte-li k dispozici i jiné pomůcky pro hudební činnosti, prosím vyberte jaké.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí.

☐ Magnetofon/CDpřehrávač	☐ Rolničky kolem pasu / náramek
☐ Televizor	☐ Bonga
☐ Notebook/PC/Tablet	☐ Hrací mlýnky a skříňky
☐ Přenosný reproduktor	☐ Mikrofon
☐ Kazety/DVD s hudebním námětem	☐ Hudební knihy s klávesami
☐ USB flash disk Hudební věž	☐ Ne, další pomůcky pro hudební činnost nemám k dispozici.
☐ Boomwhackers	☐ Jiná...

7. Jste spokojen/a s vybavením svého pracoviště hudebními pomůckami?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano, naprosto
- Ano, ale lze ještě vylepšit
- Ne

8. Používáte pro instrumentální činnosti běžné předměty (stavebnice, igelitové sáčky, kelímky...atd.)?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano, používám
- Ano, ale většinou používám Orffovy nástroje
- Ne, ještě jsem tuto možnost nevyužila

- Ne, na běžné předměty se nehraje

9. Jak často zařazujete hudební činnosti do vzdělávací nabídky?

Nápověda k otázce: Včetně opakování hudební činnosti a zařazování hudebních chviliek.

- Každý den
- 3-4x týdně
- 1-2x týdně
- Jednou za 14 dní
- Méně

10. Seřadte prosím formy hudební činnosti podle četnosti zařazování do vzdělávací nabídky.

Nápověda k otázce: Změňte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejčastěji zařazují, poslední - nejméně zařazují)

- Pěvecké činnosti
- Poslechové činnosti
- Instrumentální činnosti
- Hudebně-pohybové činnosti

11. Které negativní aspekty Vás odrazují od zařazování hudební činnosti do vzdělávací nabídky?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí.

- Tréma z pěveckého nebo instrumentálního projevu
- Nedostatek pomůcek a hudebních nástrojů pro hudební činnost

- Jiné negativní aspekty
- Stud před kolegyněmi, rodiči nebo dětmi z pěveckého či instrumentálního projevu
- Žádné negativní aspekty mne neodrazují
- Náročnější příprava na činnost (nácvič doprovodů na hudební nástroj a zpěv písní)
- Vytváření chaosu a hluku (zejména v instrumentální činnosti)

12. Pro poslechové činnosti hudební skladby a písně si připravujete sami nebo využíváte již připravených metodik (CD klasika před školou, zpívanky...)

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Hudební skladby si připravuji sám/sama, ale využívám i připravené metodiky
- Využívám jen připravených metodik
- Nevyužívám připravených metodik, vše si připravuji sám/sama
- Poslechové činnosti do vzdělávací nabídky nezařazuji

13. Propojujete hudební činnosti s jinými činnostmi (např. s výtvarnou činností..)?
Pokud ano vyberte s jakými.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí.

☐ Výtvarná činnost	☐ Environmentální činnost
☐ Logopedická prevence	☐ Matematická pregramotnost
☐ Dramatická činnost	☐ Zatím jsem hudební činnost s žádnou jinou nepojila
☐ Prosociální činnost	☐ Jiná...
☐ Pohybová činnost	
☐ Uvolňovací cvičení	
☐ Předčtenářská gramotnost	

14. Říkadla, básničky a písňe využíváte jako...

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí.

- Činnost k tématu
- Logopedickou chvílku
- K zaujetí pozornosti, ztišení...atd.
- K rituálům jako je pozdrav, přání k jídlu...atd.
- Jiné...

15. Vedete si svůj zásobník pro hudební činnost? Např. zásobník písni, básní a říkadel...

Nápověda k otázce: Zásobník může být i v elektronické podobě. Vyberte jednu nebo více odpovědí.

- Ano, zakládám si písňe a říkadla, které bezpečně ovládám
- Ano, pro inspiraci a pro další přípravu hudebních činností
- Ne, spoléhám se na metodiky, zpěvníky, popřípadě internetové stránky s materiály pro hudební činnost
- Ne

16. Využíváte svých hudebních dovedností při besídkách či jiných veřejných akcích?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano, při veřejných vystoupeních s dětmi zpívám, ukazuji pohyb nebo je doprovázím na hudební nástroj
- Ano, při veřejných vystoupeních s dětmi zpívám, nicméně je nedoprovázím na hudební nástroj
- Ano, při veřejných vystoupeních děti doprovázím na hudební nástroj, nicméně nezpívám
- Ne, při veřejných vystoupení děti podporuji jinak

17. Vedete nebo jste v minulosti vedl/a zájmový kroužek v hudební oblasti pro děti předškolního věku?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano, vedu takový zájmový kroužek
- Ano v minulosti jsem vedl/a takový zájmový kroužek
- Ne, nikdy jsem zájmový kroužek v hudební oblasti nevedla

18. Absolvoval/a jste kurz s hudební tematikou?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Ano
- Ne

19. Pokud ano, v jakém časovém horizontu?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď.

- Předchozí odpověď ne
- Tento rok
- 1-2 roky
- 3-5 let
- 5 a více let

20. Podporuje Vás vedení v zařazování hudebních činností do vzdělávací nabídky?

Prosím rozepište, jak Vás podporuje nebo naopak.